

Hevesi Napló

♣ HEVES MEGYEI IRODALOM, TÁRSADALOM, KULTÚRA ♣

EGER, 1997. ♣ VII. ÉVFOLYAM ♣ MÁJUS HÓ KÜLÖNSZÁM

Tartalom

Bevezetés	3	<i>Farkas András: Töredékek I.</i>	33
Önarckép	4	Részvétnyilvánító levelekből, táviratokból:	34
<i>Murawski Magdolna: Rendhagyó</i> irodalmi emlékek — vidéki tükrökben	5	Búcsúztató Farkas András emlékére	41
<i>Murawski Magdolna: A művész</i>	9	<i>Cserniczky Dénes: Drága Barátom!</i>	42
<i>Dr. Török József:</i> Félbeszakadt beszélgetés	10	Köszönet helyett... ..	43
<i>Farkas András: Mozaikjátékok</i>	11	<i>Farkas András: Fogom magam</i>	44
<i>Dr. Koncz Lajos:</i> In memoriam Dr. Farkas András	12	<i>Farkas András: Morzsák – Utószó (részlet)</i>	46
<i>Viz László: AMI ESZEMBE JUT...</i> Emlék-szilánkok dr. Farkas Bandiról	14	Szemelvények Farkas András levelezéséből	48
<i>Farkas András: Unoka-napló</i>	16	<i>Szokolay Sándor: „Levél-vázlat”</i> Farkas Andrásnak, mely vázlat maradt... ..	58
<i>Martinovits János:</i> Szubjektív gondolatok Bandi bácsiról	19	<i>Farkas András: Egri zsoltár (ÓDA)</i>	60
<i>Sziki Károly: A harang megszólal egyszer —</i> Vers Farkas András halálára	20	<i>Fábri Zoltán: Kedves Barátom,</i>	64
<i>Szepesi György: Farkas András emlékére</i>	21	<i>Pomogáts Béla: Lectori jelentés</i> Farkas András: A lényeg, avagy az Isten kabalája című költeményéről	65
<i>Dr. Löffler Erzsébet:</i> In memoriam dr. Farkas András	22	<i>Kapor Elemér: Ez is színház</i>	66
Kései búcsú a nyomdából	23	Képek a temetésről	67
<i>Farkas András: Vallomás Egerről</i>	24	Válogatás Farkas András verseiből	69
<i>Dr. Csontos Barna érseki helynök,</i> búcsúztatója dr. Farkas András temetésén, 1997. február 5-én	25	Ő, a besúgó	69
<i>Farkas András: Isten bohóca (Részlet)</i>	27	Naplórészletek 1944.	70
<i>Dr. Kerekes Lajos: Kedves Bandi Barátom!</i> ..	30	Hosszas imával	71
<i>Farkas András: Jeruzsálem</i>	31	Morzsák (Június 3.)	72
<i>Dr. Nemes Zoltán: Kedves Bandikám,</i> Kedves Lupus, Diáktestvérünk!	32	1956. október 23.	72
		Morzsák (December 16.)	72
		<i>Doros Judit:</i> Dr. Farkas András (1919–1997)	73
		<i>Murawski Magdolna: Végül...</i> A koponya románca	74
		Farkas András eddig megjelent munkái:	76

IMPRESSZUM:

Szerkeszti a szerkesztőbizottság

Felelős szerkesztő és kiadó:

DR. FARKAS ANDRÁS NÉ

A szerkesztőség címe: 3300 Eger, Dobó u. 25. 36/412-167

1016 Budapest, Krisztina krt. 83/85. Tel.: 1567-192

Tipográfia és nyomtatás: Radó Nyomda Kft.,
Eger, Balassa Bálint u.30. (36/ 427-084; 314-084: fax: 428-084
E-mail: radonyom@mail.datanet.hu

Nyilvántartási szám: B (KUL (380 HE) 91.

Előfizethető levélben vagy telefonon a szerkesztőség illetve a nyomda címén,
egy évre: 900 Ft + postaköltség.

Ára: 150 Ft

E számunk megjelenését az alábbi szponzorok segítették

EVAT RT.

Radó Nyomda Kft.

Nagy és Társa Nyomdaipari Kft

*Örömmel tudatjuk minden kedves olvasónkkal, hogy ezentúl a Hevesi Napló
korunk legmodernebb információs „szupersztrádáján” erkölcsi és szellemi támogatást
adva és várva, a határok átlépésével, már az Interneten is olvasható
- az egi illetőségű Sprinter Stúdió Kft. jószándékú támogatásával és közvetítésével
a <www.sprinternet.hu/radonyomda> címen.*

Lapunk korábbi számai is megtalálhatók
Brinza Béla Kegytárgyboltjában az egi Érsekudvarban

Bevezetés

Farkas András halála után sok-sok levél érkezett a szerkesztőségünk címére. Mindenkit megdöbbenett a hír: Farkas András, az egriek kedves Lupusa nincs többé. Több nekrológot küldtek publikációs igényvel, baráti megemlékezéseket, nekünk is, és az elhunyt író özvegyének is. Ekkor a VII. évfolyam 1. számán dolgoztunk, melynek törzsanyagát még Farkas András kérte szerzőinktől. Annyi írás gyülemllett fel és egészült ki a gyakran irodalmi igényű levelekkel, részvétáviratokkal, hogy mindez már szétfeszítette volna a lap megszokott kereteit.

Senkit nem akartunk megbántani azzal, hogy éppen őt utasítjuk vissza. De elsősorban nem valamiféle akaratgyengeség indokolta a jelen szám különkiadását, hanem az a tény, hogy Farkas András élete és munkássága, a sokakhoz fűződő barátsága egyszerűen közkinccsé vált. Immáron része Eger történetének letagadhatatlanul.

Helyt adtunk tehát a kéréseknek, és ezúttal tesszük közzé mindazoknak a baráti és jószándékú mondanóját, akik szerettek volna megemlékezni elhunyt barátunkról, a lap néhai felelős szerkesztőjéről és tulajdonosáról. (Mindezt a teljesség igényének lehetősége nélkül tesszük, akkora életműről van szó, és annyi a felgyülemllett anyag.)

Számtalan levél és dokumentum került elő a ránk hagyományozott dobozokból, melyek egy korszakról beszédesen vallanak. Ezekből is szeretnénk ismertetni néhányat a kedves Olvasókkal. Sokan nem ismerik a munkásságának javarészét sem, mivel a könyvei kereskedelmi forgalomban nemigen voltak. Szűkebb baráti köre és irodalmár barátai ismerhették csak igazán azt a gondolati gazdagságot, mellyel jelenkoráról vallani akart ez a hosszú, hányatott, mégis sikeres életet megélt író. Ezért e gyűjtemény szerves részét képezik Farkas András művei, a belőlük kiemelt részletek is.

Ezennel közzéadjuk őket Egernek, Farkas András kedves szülővárosának, és mindazoknak, akik szerették, nem szerették, ismerték, nem ismerték, de akiket mindenképpen illet ez a gyűjtemény.

A KIADÓ

Önarckép

Mútárgy vagyok és múalany,
Mint egy elátkozott gyerek,
Mikor magamra ismerek,
Attól leszek még nyugtalan.

Elő is vezetem magam.
Mútárgyként sorsom pityereg,
Múalanyomban egy sereg
Gond is zokogja, kínja van.

Így tornyosulnak a bajok,
Ha a jog szembeszál velem,
Minden munkám érdemtelen,

Ha a jog támasza vagyok,
Árnyékká válok s gőzölög
Tudatom is: Te, rossz kölyök!

Rendhagyó irodalmi emlékek - vidéki tükörben

Vannak emberek, akik mellett egyszerűen nem lehet közömbösen elmenni. Szeretik vagy gyűlölik őket, de a közöny langyos vizei nem érhetnek hozzájuk. Hivatást teljesítenek, és egyfajta küldetést éreznek, hogy véghez vigyék azt a valamit, amiért megszülettek. Az emberek egy része csodálja őket ezért, mások viszont dühödten ugranak a torkuknak, s ha lehet, minél hamarabb beléjük fojtják a szót. A nagyság, az emberi kiválóság nem törődik ezzel. Teszi a dolgát és nem a kitüntetések éltetik, hanem a hivatástudat. A jelenkor ezt soha nem bocsátja meg. Kiközösít, diszkriminál, büntet és mindennemű kifejezési formát ad annak az ellenérzésnek, mely benne oly vadul dühöng. Miért? Ki tudja erre a választ? Egyfajta lelkifurdalás vagy kompenzációs igény ez, melynek egyedüli mondandója az, hogy szeretne azonos szinten lenni az alkotókkal, de mivel ugyanazt az áldozatot nem vállalhatja fel, hát magához próbálja rángatni a létezés sarába őket...?

*Farkas András és hitvese
egri lakásukon*

Az egyenlődsi mint társadalmi maszlag felbukkant néhányszor a történelem során. Az ember természetes vágya, hogy szeretne egyenlő lenni másokkal, sajnos nem abban fejeződik ki, hogy igyekszik tanulni, felzárkózni, hanem rácsimpaszkodik a jeles kortársra, s megpróbálja visszarángatni arra a szintre, mely számára is elérhető. Ezért a művészsors állandó küzdelem színtere. A támadásoktól csupán a halál szabadítja meg a sokat vitatott életű és munkásságú kortársat. Akkor hirtelen minden O.K. lesz. Valóban minden O.K.?

Isten előtt mindnyájan egyenlők vagyunk. De az emberiség megszegte a játékszabályt, mikor kitalálta a hierarchiát, hogy az egyenlőségben ő még egyenlőbb lehessen. S valóban az? A hierarchikus igény fejezi ki leginkább, hogy a háttérben kisebbségi érzések, félelmek, szorongások lappanganak. Ezeknek elpalástolásához szükséges a nagy hűhóval kifejezett grandiózus előadás.

Farkas András élete, akár a többi művészé, állandó istenkeresés, a párbeszéd kezdeményezése a Mindenhatóval, hogy választ kaphasson mindazon kételyeire, melyeket a jelenkor mindig csak túlharsogni igyekezett, de semminemű megnyugtatót számára nem adhatott. Így jutott el a belső hang felismeréséhez, mely egyre bizonyosabb válaszokat sugallt neki arról, hogy a Hangot igenis hallani lehet és a kifinomult művészhallás szavakkal is érthetővé teszi azt a vallásos exaltációt, mely mások számára esetleg képekben, látomásokban, víziókban volt ugyanilyen kézzelfogható élmény. S hogy ebben nincs semmi bűn, az élménnyel megajándékozott személy épp azért kedves az Úr előtt, mert amit látott és hallott, arról bátran szólni mer. Mit is tehetne mást? Hiszen ezért szólították meg éppen őt, aki hallja és látja azt, ami előtt mások bezárják a fülüket és eltakarják a szemüket.

Nehéz a különállás kinyilvánítása, ha olyan korban élünk, melynek mindenkori hisztérikus igénye az uniformizálás, az egyéni hajlamok nyesegetése vagy egyszerű kiirtása. Lupus húsz éves volt, mikor kitört a II. világháború. A legszebb ideálok és az ifjúkor szellemi kiteljesedésének időszakán végiggázolt egy csizmás-bakancsos korszak, mely hová is vi-

hette volna, mint az orosz hadifogságba.... Másfél év csend követte ezt. Mikor hazakerült, csupán a rajongva szeretett Édesanya közelsége és az egyszerű élet oldhatták fel a korai megpróbáltatások vissza-visszatérő lidércei alól. De ez az "oldódás" sem egy boldog békeidőben következett be. Sztálin még él, és élnek hű csatlósai, Rákosi és társai, akik gondoskodnak róla, hogy egyéni érzelmek és hajlamok lehetőleg senkiben ne maradjanak. Ha élni akarsz, pártiskolába kell járnod és ész nélkül kell szajkóznod az egyenlősdi és a szent világorradalom rögeszméit, idézned Marx, Engels és Lenin műveit, úgy tenned, mintha szerelmi önkívületben lennél, hacsak meghalod ezeket a neveket. A renitensekért éjszaka menetrendszerűen eljön a korszak mumusa, az ÁVÓ, mely még az addig jónak tartott elvtársakat sem kíméli.

A költői lélek furcsa hangszer. Nemcsak azért, mert a belső Hangtól vezérelve veti papírra azt, amit fontosnak vél, hanem mert a kompenzáció is különleges módon következik be benne. Farkas András a Rákosi-korszakban írja meg vallásos tárgyú drámáit, ekkor kacérkodik a misztériumjátékkal, mint számára akkor egyetlen feloldozási lehetőséggel, hogy ez a kollektív örület ne férhessen a lelkéhez. Mert a lélek a művészek legféléltettebb és legbecesebb tulajdona, melyért lázadni is tudnak, ha kell, és amelyhez soha senki halandó éppen ezért nem férközhet hozzá. Ez a híd az örökkévalóság felé. Azt pedig akár az életünk feláldozása árán is védelmezni kell. Mert vár a visszaút, a megtérés az Atyához, akkor pedig nincs mellébeszélés, hogy „kénytelenek voltunk” hülyét csinálni abból, akinek a legtöbbit és a legszebbet köszönhetjük, és aki minden földi itt-tartózkodásunkat elviselhetővé teszi azzal az egyetlen parányi szikrával, mely a lélek adománya, az egyetlen dolog, melyre joggal lehetünk büszkék mi, halandók is.

1956 röpké szabadság-élménye, majd a megtorlás évei, aztán az ún. konszolidációs korszak (aki tud latinul, azt is érzi, hogy ez nemcsak megszilárdulást jelent, hanem megerősítést és megkeményítést is...). Kemény diktatúra és puha diktatúra... ugyan mi a különbség a kettő között? Lehet-e értéknek, érdemnek tekinteni azt, ha a pusztá életünket meghagyják ugyan, de a léleknek csupán senyvednie szabad, mert hogy lélekben hódolj be olyasminek és olyanoknak, akiktől és amitől tested-lelked irtózik és viszolyog. Azokkal kellene elegyedned, akiknek fizikai közelségétől is rosszul vagy. Tudjuk, látjuk az eredményt, mennyire puha diktatúra volt az, amely épp ilyenné tette mai társadalmunkat, hogy a rab madár visszanyert szabadsága már nem teheti meg nem történtté a lelkükben mindazt a szellemi-lelki nyomort, melynek jegyében az oly vidámnak titulált gulyás-kommunizmus évei teltek. A költőnek könnyű. Az ő lelke szabad. Neki megtanították, lelkéből, memóriájából kitörölhetetlenül, hogy a rossz jelenkortól menekülnie kell. Mindegy, mi a polgári foglalkozása, ha teheti, fogja a ceruzáját, tollát, írógépet és megírja azt, amit a lelkiismerete enged. Igaz, minden korszaknak megvannak a hazugjai is, de hát ki emlékszik rájuk később?! A kollektív memória gyorsan töröl, ha az érdem túl kicsi, az ének pedig nem a közösségért szól, hanem az önös érdekért, jobb életkörülményekért, kiváltságokért, jókora plecsnikért a felfújt mellkason.

A puha diktatúra kökemény találmánya a szellemi erők elhallgattatása. Belefojtja a szót mindazokba, akik nem szimpatikusak a számára, és akiknek a neve még nem válhatott közismertté. Megteheti, hiszen minden kiadandó művet lektoráltatni kell, azaz benyújtani cenzúra végett egy hivatalnak, mely erre vagy rámondja az áment, vagy sem. Vidéki névtelenként érvényesülni fővárosi körökben merész álomnak tűnik manapság is, nemhogy ak-

kor, Farkas András egri szerkesztősködése idején. Az irodalmi élet kasztosodik, így egyre inkább elrugaszkozik a valós élettől, afféle beltenyészetté válik, míg odáig jutunk, hogy az olvasó előbb csak unottan lapoz, majd egy idő után meg se veszi az irodalmi lapokat. A kultúra válságáról papolunk, de senki nem akarja tudomásul venni, hogy nem a kultúra jutott válságba, hanem a művelői. Ha egy zárt, bürokratikus rendszer dönt arról, hogy ki a tehetős, ki nem, ha az új tehetségek számára nincsen kitörési lehetőség, előbb-utóbb szenilis tatak gyülekezetévé válik minden olyan fórum, melynek pedig nemcsak kötelessége, hanem hivatása volna a tehetséggondozás, a fiatalok pályájának egyengetése.

Mikor rendszert váltottunk és lehetővé vált a magánkiadás, Farkas András sorra adta ki műveit, először a korábbiakat, az 50-es évek által fiókban érésre ítélt vallásos tárgyú műveit. Szinte hihetetlen, hogy A „Zsuzsa és a bírák” akkor íródott, annyira könnyed a hangneme, a verselés, hogy valósággal lebeg. A korszak csörtetésének és a fent vázolt terrorisztikus kornak semminemű pora nem ülepedett meg rajta. „Az Isten bohóca-”ban talán annyicskát visszaköszön a Rákosi-éra, hogy a feljelentgetések és hivatalos besúgók kora ott ólálkodik: a prédikátor Filippo szavait az oszlopok mögött rejtőzködő spicli rendre feljegyzí, s hogy ügyet csinálnak belőle. A szerző optimizmusát viszont az mutatja, hogy hősét végül felmentik. A tisztaság ereje hat a lesüllyedt lelkek uralmával szemben. Mese ez, ugye, a mai világunkban...?

Miféle ellenerő működött Farkas Andrásban, hogy a kötelezően ateista korszakban befelé fordul és rendíthetetlenül keresi Istent, a felakadt lemezjátszó-tűként önmagát visszaismételtető beltenyészett-líra, a kötelező szabad vers és abszolút rímtelenség idején ő csakis a klasszikus költészet igényei szerint él és ír (a szavak önkéntelenül sugallják: talán sír is, a férfiak hangtalan, csupán befelé hallható, csendes zokogásával)? Marad az igény, a leócsárolt adoniszai sorok évei, majd a szonettek kora. Mindebből a jelenkor nem tud szinte semmit. Közismert jogász és újságíró, szigorú kritikus, akitől sokan tartanak, és akiről a színésznők azt suttogják, hogy „Lupusnak nem kell lefeküdni, mert ő úgyis azt írja, amit akar”...

De nemcsak ennyi a leltár. Egernek irodalmi lapot álmodik, melyben szerepet kap a közélet is, de mikor szponzorokhoz folyamodik is, mindig kiköti, hogy ő és lapja megőrzik szellemi függetlenségüket, a támogatás elfogadása nem jelent semmiféle behódolást. Ez a Hevesi Szemle időszaka. Egy nylon szatyorban elfér pár év termése, melyet ő és társai felmutathattak. De ez a kor valamiféle hőskor. A felcsillanó lehetőség, hogy most igazán meg lehet mutatni önmagunkat. Lektorai, azaz cenzori ajánlások nélkül, szabadon, melyből végül „félíg rabon vagy félíg szabadon” variáns született. Egy lap mindenképpen közösségi alkotás kell legyen. Ha nincs egyetértés a szerkesztési elvekben, nem azonosak a célkitűzések, kenyértörésre kerül sor. Farkas András életének azon periódusa ez, melyet a „Morzsák” utószavában élete „döntő, befejező szakasza”-nak nevez. Tudta, hogy „annyi - amennyi”, s hogy nem késlekedhet, ezért ezt a korszakot sok küzdelem fémjelzi. Támadták és ő visszavágott. Csatározások, „betartások”, a posztkommunizmus mocsarába süllyedt korszak minden nemtelen törekvése arra, hogy mostmár végleg elhallgattasson egy renitens irodalmárt, aki annyi borsot tört az orra alá. Kritizálta, mikor mások a talpát nyalták. Igénytelennek nevezte, pedig a bennfentes körök önmagukat szellemi elitnek vélték tudni. Klasszikus verseket követelt a költőktől, pedig milyen kényelmes az, mikor se rímelni, se verselni nem szükséges tudni ahhoz, hogy valaki Kossuth-díjas lehessen. A kor szellemét leginkább a meg nem kapott Kossuth-díjak fémjelzik. Kálnoky, Weöres, Tamási... mit is fűzhetnénk mi ehhez, minthogy csóváljuk a fejünket...?

A Hevesi Szemle mellett Lupus hozza létre a Hevesi Szemle Galériáját, mely igen népszerűvé válik régiószerte. Kedves újítása, melyre Fábri Zoltán figyel fel: a *zenés bevezető*. Előbb leánya kamarakórusát, a Dúdoló-t kéri fel erre, később egyre színesebbé válnak a produkciók. Talán nem is tudják Pesten, hogy az ötlet atyja épp az a Farkas András volt, akit imádott szülővárosa soha nem fogadott el olyan rendhagyó egyéniségnek életében, amilyennek pedig illett volna - akár még kedvelnie is ezért... Nos, ha tudják, ha nem, azóta nincsen tárlatmegnyitó zenei aláfestés nélkül. Még eggyel több érdem, amiért illik fejet hajtania a mostmár utókorra avanzsált, hajdani jelenkornak a kedves Lupus előtt, aki Arany János-i mozdulattal és bölcsességgel söpörte le magáról mindazt, amivel jelenkora megpróbálta beteríteni.

Az utolsó korszak nyitánya az, amikor búcsút mond mindazoknak, akikkel már nem közösek a céljai. Lehetne sokat markolni és keveset fogni, de őt már csak az irodalom, a helyi kultúra értékeinek felmutatása vezérli. A Hevesi Napló elmúlt pár éve egy diadalmenet, bár vidéki ellenfelei erről nem kívánnak tudomást venni. Egy lélek, melyben annyi ellentmondás feszül, végre megadhatja a módját, azoktól és azt közöl, ami megüti azt a bizonyos mércét, melyet ő ennek a vidéki városkának etalonként felmutatott. Az ellentmondásokon csupán az csodálkozik, aki az irodalmat dilettánsként próbálja megközelíteni. Hogyan is lehetne drámát írni, ha mi magunk nem ismerjük a küzdelmeket?! Verset a lélek emelkedettsége nélkül, netán jó kövér cubákok után áhítózza...? A fenn és lenn hányódásai, a földi élet megpróbáltatásai a lélek érlelői és a művészet „hajtóanyagai”. Mindmáig érthetetlen, miért és kinek volt olyan fontos, hogy Farkas András művei ne válhassanak közkinccsé. Egy város híres szülöttei mindenképpen emelik a város hírnevét is. Nem önmagukért, öncélúan vannak, hanem rendeltetésük szerint a közösségért. A megfosztás nemtelen aktsa pedig elsősorban a kortársakat teszi szegényebbé, a kifosztó gépezetet horgerantalokká degradálva. De hát hogyan is érthetné ezt meg egy olyan korszak, melynek egyetlen célja a hatalom és pénz megszerzése, eszköze pedig durva ökölcsepások nem túl kulturált arzenálja...?!

A jelenkor értetlensége könnyűszerrel válhatna műértéssé, a műveletlenség pedig műveltséggé, ha nem hiányozna hozzá a szándék. Fábri Zoltán a barátjának tekintette Farkas Andrást, és nem átalott tőle tanulni, jóllehet kettőjük közül ő volt a híresebb. Kálnoky László megpróbálta egyengetni az útját, de a hatalom betonfejei keményebbnek bizonyultak a hajdan hírhedt bükkfefejú magyarokénál is. Barátja Pogány Ö. Gábor, a Nemzeti Galéria főigazgatója. Ugyanúgy a Pázmány Péter Tudományegyetem jeles professzorai, művészet-történészek és esztéták, Pomogáts Béla, a Magyar Írószövetség elnöke. Csak a közvetlen környezete fujjogtat és abcúgol neki.

Jelen kötetünket a szelíd megemlékezés jegyében szerkesztettük. De néhány szerény kérdés hadd álljon itt most ezen a szent helyen: miért? Meg tudja mondani valaki, hogy miért...? Minden jeles kortárs ennyire számíthat csupán a jelenkor részéről? Nem volna helyesebb, ha az alkotó munkára született emberek (mert az, ugye, nem vitatható el, hogy erre születni kell?) valóban azzal foglalkozhatnának, amire hivatottak? Miért nem érthető az, bármennyire fogyatékos értelmű egyedekről lett legyen is szó, hogy a fej nem cserélhet helyet nemtelenebb testrészekkel? Ha mégis megkísérli valaki, hogy ebből valóságot realizáljon, hogyan nem látható, hogy nevetségessé teszi magát, s hogy a kultúrát nem lehet uralni, hanem csupán nagy alázattal szolgálni...? Krisztus után közel kétezer évvel, az ismert kultúráknak mintegy 80 évszázada után mindez még kérdés lehet...?!

MURAWSKI MAGDOLNA

Murawski Magdolna:

A művész

A művészetnek szent honában
béke van, áldott harmónia.
Míg odáig eljuthat a lélek,
sokat kell hányódnia s tanulnia.
Az élet minden apró rezdülése
sejtjein visszhangként felel
Kezén és arcán furcsa álmok:
le nem tagadható, égi jel.
Homlokán csillagot sugárzik.
Koronája a tiszta nap.
Lelkében olykor holdfény és árnyak
furcsa játékot játszanak.
Mellén és vállán bolygók hatalma.
Szívében égi szenvedély.
Műve, ha méltón teljesíti,
szenvedés árán száz tökély.
Porladhat bárhol, mégis sugárzik.
Nyugtalan lelke csodát terem.
Megörzik századok sugár-reményét.
Teljes lesz, égi végtelen.

*Egy hajdani
előadáson*

Dr. Török József:

Félbeszakadt beszélgetés

Először akkor éreztem meg, milyen lehetett az egri tavasz a harmincas években, amikor kevesünk professzora, Mezey László elmesélte, hogy miként olvasta tizenhat évesen, gimnazista korában a ciszterieknél, az egri várban Dante Isteni színjátékát délutánonként, Babits Mihály felülmúlhatatlan fordításában. Már elég meleg volt, nem kellett félnie meghűléstől, de még nem tikkasztott a nap heve, s a kinti napsütés szinte ihlette azt a belső ragyogást, ami a nagy mű sorából áradt, még a pokolbéli kínok gondos megrajzolásakor is. Majd az emlékmegosztást ajándékkal megpecsételő, kaptam egy Dante összes-kötetet, hogy kisvárosi nyaram társa legyen, s ha nem is tavasszal és tizenhat évesen, legalább nyáron és évtizeddel idősebben, egy igazi auctor szavakba-mondatokba formálódott gondolataival "ismerkedjem". A történelmi hűség miatt az is említendő, hogy társaim is kaptak egy-egy példányt, ám a többiek azóta sem emlegették, s ebből formálhatom a jogot annak föltevésére, hogy igazán én kaptam csak ajándékba a professzor úrtól Dante-kötetet.

Másodszor akkor éreztem rá ezekre a hat évtizeddel korábbi egri tavaszokra, amikor kiderült, hogy Farkas András, a Hevesi Napló lelkes szervezője, ha nem is évfolyam-, de iskolatársa volt Mezey Lászlónak, s előkerült egy amatőr-fénykép, amely mosolygó, vidám gimnazista fiatalemberek kis csoportját ábrázolja, másik kettő mellett őket. Akkor tervbe vettük, hogy mi ketten, az egykori egri diák - ma felelős szerkesztő - és én, a valahai tanítvány, összekotorjuk emlékeink megfakult vagy éppenséggel széttöredezett darabjait, egybeillesztjük, s leírjuk, hogy valami megmaradjon azokból az egri tavaszokból, amelyeken az Isteni színjáték olyannyira megígérte együket, hogy később maga is fordított Itália óriása leveleiből. Jó lenne újra elővenni a fényképet, s pontosabban megnézni, nem csak futólag, mint akkor, az Ecclesia parancsnoki hídjaként emlegetett kicsiny, belvárosi irodában. S még jobb lenne, ha az író-szerkesztő elmondhatná, hogy akkoriban ők miről beszélgettek? Dante lett volna csak a társalgás témája? Vagy az irodalom általában? Mi volt az a közös alapélmény, amely mindkettőjüket az írott szó szolgálatába állította? Jean Guitton figyelmezteti az egyetemistákat egyik könyvében, hogy a gondolat a legtürekenyebb, legillanóbb valami. Ha jön, azonnal rögzíteni kell, különben visszahullik a feledés feneketlen kútjába, mert legtöbbször ez a sorsa: fölsejlik, majd elenyészik. Erre kellett volna rákérdezni: a szerkesztőt milyen fiatalkori élménye vitte arra, hogy mások gondolatait is olyannyira akarta rögzíteni s közzétenni? Miért hitt abban, hogy a sorok olvasókra, a gondolatok továbbgondolókra találnak? S miért volt türelme, kitartása a Hevesi Napló kéziratának begyűjtése terén? Nem kell különleges képesség annak megállapításához, miszerint számos tanulmány soha nem született volna meg, ha ő nem ragaszkodik a megírásához. Mindenki magából indul ki, s ez a közhely-számba menő mondás itt és most a legteljesebben igaz. Megérte neki a fáradságot, a vesződést? Ezekre a kérdésekre kellene választ adni, miközben a felelős szerkesztő már tudja az odaírt, az igazi feleletet. Tovább firtatva a kiinduló kérdést, talán valamelyik ciszterci szerzetes tanár adta át akkor, a harmincas években ezt a lelkes irodalomszeretetet, amely valójában az írás segítségével megragadott emberi gondolat iránt érzett tisztelet? Voltak akkor is kötelező olvasmányok, amelyek az egri gimnazisták számára kényszerű kötelességet jelentettek, vagy a jó tanár segítségével folytán önfelelt, lázas olvasással telített, gyors szárnyakon tovaröppenő órákat?

S végezetül egy szót arról, ami a végleges létben vár az emberre: odaát újra lehet olvasni az Isteni színjátékot, vagy ez már nem is fontos, mert közvetlenül lehet társalogni az auctorral, aki Dante Alighieri? Vagy - mi több - magával az auctorok Auctorával?

Farkas András:

Mozaikjátékok - dráma helyett

Az utazás egy hányadában
Nem leltem semmi örömet,
Izzadság folyt a bőrömön,
Némileg megdagadt a lábam,

A lelkem is. És általában
El-elcsúszva a közönyön,
Nem érdekelt, mi, hova jön,
Görnyedt hitem, eszem, a hátam.

De egyre érkezett az éjjel,
Vele együtt a csillagok,
Újabb reményt terítve széjjel,

És minden botló végtagot
Megsimogatván azt felelte:
Csak ennyi volt az Út szerelme?

Bp. 88. szept. 7.

Kedves Barátom,

mellettekben ünnelöm a lelkeim ajándékát,
s remélem, hogy szép emlékei, amelyek
egyesével gratulálok, minden alkalom
nélkül, hálásan megjelenik. Fogadjon el
bőlem baráti üdvözlését és a szolgálatot!

Szünetes üdvözléssel

Pompos István

Dr. Koncz Lajos:

In memoriam Dr. Farkas András

Halottainknak mindig *adósai vagyunk*, és nemcsak azzal és azért, amit kaptunk tőlük. Kínzón érezzük - elvesztésük után - újra meg újra, hogy mennyi mindent nem mondtunk meg nekik. Vagy legalábbis nem eléggé világosan és bátran és a lélek legmélyeiből, feltépve a szemérmes visszafogás gátjait. Főképp a legfontosabbról alig szóltunk, hogy mennyire becsültük, szeretttük őket, és milyen hálások vagyunk a Sorsnak /Gondviselésnek, hogy életünk részéül adattak.

Bizonyal ebből a lelki kényszerből és pótolhatatlan jóvátételi igényből is fakadt az itt leírtak jelentős része. Az alábbi sorok is arról, amit a pap és teológus-barát látott a Megboldogultban.

„Nagy vergődéseink közt, Uram, töprenkedünk csak! Miért szolgáltatod ki nekünk magad? Mi módon kapunk mi *Isten-élményt*,... meghitt találkozásnak?” - kezdődik a legki-fejezettebb „istenes” könyve, az Új Zsoltárok. És az Utószó mélységes vallomása a végén: „Megértik-e embertársaim. hogy személyes Isten-élményem van?” Ez az Istennel találkozott öröm és felelősség érződött és dolgozott minden írása, verse, még kissé elvont intellektualizmusa, szárazabb képvisége mögött is, persze az aktualizált bibliai, egyházi témákban kézzelfoghatóbban /Mózes, Zsuzsanna és a bírák, Isten bohóca, stb./. „*A test meghalhat, a remény nem!*” /Ars poetica/. „Uram, nem szünök meg szólni Hozzád” /23.zs./

Egyesek túl-kritikusnak érezték magatartását az intézmény, az *Egyház iránt*. Csak-hogy sohasem az Egyházra haragudott, Érte volt tele aggodalommal, és néha haraggal - a gyarlónak, tehetetlennek, kétbalkezesnek, késlekedőnek ható képviselői miatt. „Bizony, bizony az Egyház!... Az Új Hír, az a Nagyön-Örömhír az emberi közösség vállán nő diadallá, válik mérhetővé.” /1.zs./ Utolsó, januári telefonbeszélgetésünkkor - még a Napló új számát tervezgetve - jeleztem neki, hogy a püspökkari körlevél jelentőségéről küldök egy tanulmányt. Készen Csanád professzor utolsó előadására hivatkozott: hiába írunk körleveleket a szociális kérdésekről a világ számára, amíg az Egyház a saját papjainak szociális helyzetét, pl. nyugdíjasai nyomorúságát és magárahagyatottságát nem rendezi /cf. JEL 996. dec./ egyébként pap-bátyja volt, akivel nagyon szerették egymást, így belülről ismerte a papi sors problémáit... Aztán „a szekták sokasodnak, a dogmák a tekintélyt nem ötvözik csodává... S a klérus önmagában?... A klerikus hiúság” /1. zs./ Úgy érezte, hogy a klérus és a világiak együttműködése Egerben még messze van, csak zsinati látomás. „Csitt! Ne lázadj!... Ezt a laikusnak érinteni sem illik!” /U.o./ Bár ez ügyben az egri társadalom megrögzült passzivitását is elmarasztalta.

Mindez csekélység ahhoz képest, hogy a *kereszténység lényegét* mindig vallotta és hűségesen tartotta. Pedig ez nem lehetett könnyű abban a negyven esztendőben - egy újságíró és közéleti ember számára. Pl. a minden-vasárnapi szentmise /és bármilyen „népegyházi” igénytelenségű volt is alkalmilag!/. Ahogy egykor a gyermekkorában ministránsként elkezdte az Angolkisasszonyok kápolnájában... (Ezért neki volt joga szót emelni a „damaszkuszi út” tülekedése és visszasságai miatt is...) Egyik kötetének címe: „Ének Egerről”, s valóban tulajdonképpen ez volt egész élete. „Eger szülővárosom” - írta le sokszor, és egész életműve

/írásai, rendezvényei, kritikái, ma már oly ritka „európai” műveltsége/ e Városhoz, barokk szépségeihez, kultúrájához kapcsolták; ebből élt, még „zsolozsmázva” is, „mert nekünk ez a dolgunk” /Zsolt. Utószó/. Ilyen hűségű és gyökéretű egri egzisztenciával igazán érthető, hogy - bár Budapesten hunyt el - Egerbe tért meg nyugodni, és itt várni az ébresztő isteni szóra. De addig is odafönről vigyázza szülővárosát.

EMLEKLAP

A HEVESI SZEMLE GALÉRI-
AJÁÉRT VÉGZETT KIEMELKEDŐ
MUNKÁJÁNAK ELISMERÉSÉÜL
DR. FARKAS ANDRÁSNAK

EGER, 1986. DECEMBER. 6.

DR. KOVÁCS JÁNOS
A SZERKESZTŐ BIZOTTSÁG
ELNÖKE

PÉCSI ISTVÁN
FELELŐS SZERKESZTŐ

Egy régi kiállítás megnyitóján: Dr. Farkas András Dr. Bakó Ferenc és Sebestyén János között

AMI ESZEMBE JUT...

Emlék-szilánkok dr. Farkas Bandiról

Méltatás írására nem vállalkoztam volna: ahhoz hosszabb barátság és tekintélyes irodalmi oeuvre-jének alaposabb ismerete lenne szükséges. De hát közös barátunk, Radó Pista, a Hevesi Napló kivitelezője nem is erre kért. - Csak néhány emléket kérek azoktól, akik ismerték és szerették... - mondta, amikor kezét szorítottunk a temetőben.

1991-ben ismertem meg, és pedig Bandinak és nem Lupusznak, ahogyan Eger és Budapest között megosztott életének egri tanúi hívták. Csontos Barna érseki helynök, az Ecclesia Kiadó elnöke „szerezte be” jogtanácsosnak; amikor odajött bemutatkozni, fürkésző szemmel nézte végig a szobát és lakóit, és kisdéd - mondhatni napóleoni - pocakját kidülszítve nyújtotta a kezét, előbb a főkönyvelőnőnek (gavalléros kézcsók), majd nekem. - Doktor Farkas - mondta szárazon. Megmondtam a nevem, és hozzáfűztem az elcsépelet faviccet: - Non doctor, sed doctus. - Arcvonásai nem változtak, de tekintete pajkosan megvillant és megtelt mosollyal. - Áhá - mondta hegyesen. - Majd meglátjuk! - Ennyi elég volt: barátok lettünk. Nem a „puszipajtáság” értelmében, hanem bizalomban, nyíltságban meg egymás szuverenitásának és véleményének tiszteletében.

Sokat beszélgettünk. Miről? Beszélgettünk „... kísértetekről, léleklátókról, a földről, minekelölte az ember feltűnt volna rajta, annak a lehetőségéről, hogy a planéták összeütköznek egymással, meg arról, hogy látni-e a lelket, amint galamb alakjában tovaszáll a halál pillanatában... háborúkról, királyokról, poétákról és tudósokról, s különös országokról...” - ha szabad egy passzust, per analogiam, kölcsönvennem Wilder „Szent Lajos király hídjá”-ból. Meg persze honi politikáról, pénzről és szerelemről.

Bandiban együtt élt egy sokat élt és sokat látott, bölcsé érlelődött filozófus meg egy olykor szélsőségekben fogalmazó, ifjú és hetyke poéta. Fordulatos életének tapasztalatai nem rétegekben rakódtak le a lelkében, hanem egymást átjárva, homogén világképpé álltak össze. Ha megnyilatkozott, egyszerre szólalt meg benne a ciszter diák, - erre nagyon büszke volt! - a novícius, a hadifogoly, a jogász, a családapa, a költő és kultúraszervező.

Belső világát mély humán műveltség járta át: fejében „ugrásra készen” állt jó néhány Vergilius, Horatius meg Homérosz és Anakreón idézet. De naprakész volt a modern irodalommal is: mindent elolvasott, amit érdemes volt. Megvetette - vagy inkább sajnálta - a technokratákat.

Tudott bolondozni is, szerettük ugratni, vizsgáztatni, „leleplezni” egymást. A viadal színtere rendszerint a kultúra mezeje volt: nevek, évszámok, művek címei, regények, szerzők kritikája, effélék. A latint én is szerettem, rendszerint álltam a sarat. Görögből nem voltam „párbajképes”, mert sose tanultam, sajnós. Egyszer úgy esett, hogy már-már azt hittem, mégis sikerül “elfogni az ultiját” görögből. De nem sikerült.

Kezembe került egy olasz szindonológiai - lepeltani - periodika, benne egy cikk Pilátus hibás görög nyelvhasználatáról, Gino Zaninotto, a kiváló filológus tollából. A prokurátor a szerző szerint latinul gondolkodott akkor is, amikor görögül beszélt, amiből nyelvtani hibák adódtak. Könnyű tetten érni, ha összehasonlítjuk Szent János evangéliumának görög és latin szövegét, satöbbi. No, most megfoglak, gondoltam.

- Pilátus rosszul beszélt görögül - mondtam a világ legközyösebb hangján pár nap

múlva, miután végeztünk az "Élet az élet után" kalózkijárással kapcsolatos per soron következő teendőivel. A reggeli kávékat kavargattuk.

- Micsoda? - emelte fel a fejét gyanakodva. - Honnan veszed ezt?

- Egyszerű - kavartam tovább a kávémat. - Mikor a főpapok kifogásolták, hogy Jézust a zsidók királyaként aposztrofálta a keresztre rögzített táblán, azt mondta: „ho gégrapha gégrapha”... - amit írtam, megírtam. - Ami a latin „quod scripsi scripsi” tükörfordítása, de görögül nem egészen kóser. Nem találod?

Kiitta a kávéját és megköszönte a torkát. Majd lassan elfordította a fejét és kinézett az ablakon. - Ho gégrapha gégrapha - dűnyögte maga elé. Aztán hosszú csend. A szemem sarkából möhön figyeltem, mikor adja meg magát.

- Hát igen - fordult felém egy idő után ravasz mosollyal. - Helyesebb lenne az elsőt aoristosba tenni és csak a másodikat perfectumba, valahogy így: ho gérapa gégrapha...

A fűtykösit! Nem hittem a fülemnek. Éppen mint Zaninotto. Mégis csak tanítottak valamit abban a ciszteri gimnáziumban!

- Így jobban kijön a különbség a múltbeli cselekvés és annak eredménye között - fűzte hozzá Bandi közömbösen. - Amit írtam, megírtam...

Szóval nem sikerült megfognom.

Mint jogász mindenkinek önzetlenül rendelkezésére állt tanácsaival, aki csak kérte. Mint újságíró, igyekezett a legjobb hagyományokat fenntartani és folytatni. (E minőségében eléggé szabad szájú volt, ami szakmabeli adottság. De sohasem bántó, és mindig csak a humor kedvéért. Ritkán mondta egy írásra, hogy szép vagy jó; jobban szerette a "tökös" jelzőt. Tőle tanultam.) Egri barátaitól és a Hevesi Naplóból tudom, hogy szülővárosában afféle egyszemélyes intézmény volt a kultúresemények szervezésében. Egyaránt kompetens módon értékelt kiállítást, hangversenyt, színházi előadást. Nehéz lesz pótolni...

Nem volt szent, de komolyan törekedett a tökéletesedésre. Úgy gondolom, érezte, sejtette, hogy az út végéhez közeledik. Erre utal a lázas sietség is, amivel sokáig fiókban lapuló - nem mindennapi - irodalmi termését az utolsó években publikálta.

Utoljára halála előtt egy héttel beszéltem vele telefonon. - Hogy vagy? - kérdeztem, és ő tudta, mit kérdezek. Hosszú csönd után azt mondta: - Nézd, én rendet tartok ott belül... - A hangja fátyolosan csengett, de nem remegett.

Agárdi Gábor színművész ikonkiállításán a hajdani Heves megyei MSZMP Oktatási Központjában

Farkas András:

Unoka-napló

I.
Magamról éppen annyit,
Hogy kétéves vagyok,
És ebből percre-rendre
Származnak a bajok,

Szeretnék annyi mindent
Csinálni, nem lehet,
Tesznek-vesznek helyettem,
Sokszor rémségeket -

Nem is az én hibámból
Beszélni sem tudok,
Itt élek a szobában,
Mint egy bezárt tulok,

Ágyamban az oroszlán
Hallgat, sosem üvölt,
Prémről van a pofája,
A hangja semmiből,

Mami hiába mondja,
Hogy bög s én is vele,
Ki sejtí, mit jelenthet,
Ha van szíve, bele,

Tépem, marom is addig,
Amíg megismerem,
Hogy tömve van, csakis rongy,
De nékem szerelem.

Reggel, ha álmaimból
Riadtan ébredek,
Félek, bár elszaladtak
A vad kísértetek,

Ezért világba bögöm
A bánatom s magam,
Hogy rögtön felfedezzem,
Minő hatása van.

Most még analfabéta
Vagyok, meg miegyéb,
Mint részeg, aki bambán
Kutatja a helyét,

Hálátlan is vagyok most,
Legelső az anyám,
Hogyan lehet, hogy itt is,
Ártatlan, bánatánám?

III.
Bizony, úgy van, veszettül
Hiányzanak nekem,
Elmennek reggel, este
Megjönnek ridegen,

Előbb anyám találja
A hangot, hízeleg,
Ám ezzel újra indul
A házi egyveleg.

A nagymamira rászól,
Hogy telt a mai nap,
Majd egyre, telt szavakkal
Engem csiklandanak.

El, a kis vacsoráig
Én szórakoztatom
Mamit, papát, amíg csak
Eloszlik bánatom,

Mert ugye nagygyámnak
El nem beszélhetem,
Hogy ágyba bújva menten
Jön száz kísértetem.

Megérkezik a sárkány,
Jajgatva riadok
És hallom is anyámat:
Mít is csináltatok?

A kérdés nagyanyámnak
Szegeződik, aki
A nap történetéből
Csak magát mossa ki,

Pedig belém ha látna,
Mondhatná igazán,
Egész helyes a kuckó,
Az ágyam, a hazám,

II.
Az ébredés után még
Remek a hangulat,
Magam vagyok magamnak
És önmagam miatt.

Felülök és a játék,
Az ágyam mondja el,
Mikor, hol, merre jártam
És minden énekelt -

Helyettem ôk beszélnek,
Bár belegajdolólok,
Ha néha úgy találok,
Hogy ravasz a dolog,

Mert minden nappalomban
Öt-hat felnőtt kering
Körülöttem, miattam
Rendetlen rend szerint,

Ki tudja, mit csinálnak,
Míg alszom, mint a tők,
De ez itt mind szaladgál,
Mint a gutaütött.

Vizsgálják a pelenkát,
Hogy mit tettem bele,
Velem asztalhoz ülnek,
Hogy „egy, ne egy”,

Pedig én folyton ennék,
Igazán bekapom
A kenyeret, a krémest,
Sok ínycfalatom.

Néha négyen figyelnek,
Mikor, mit, mért teszek
Sôt pontosan tudom már,
Hogy nékem kik ezek.

A papa nagy színész, ô
Nékem fontos szerep,
Ahogy töri a csontom,
Beszéli, hogy szeret,

De hát az izgalomtól
Naponta fáradok
És sokszorosan esnek
Komoly gyalázatok,

Sikerül lesodornom
Poharat, az eget,
Nagymami nemegyszer
Veréssel fenyeget.

X.
Azért fogalmazom most
Az eltûnô valót
A gyáva nagyapámnak,
Mert mindig oldalog

És ténfereg s eközben
Nem is nyúl semmihez,
Csak fogja azt a tollat,
S néhány firkát jegyez.

Oktondi ô, nem érti,
Hogy minden kulcsomat
Mindenhol forgatom, mert
Itt-ott már nyitogat,

Feltár mihaszna szekrényt,
Ahol eltûnt ruhák
Csak lógnak önmagukban,
Adják a nagy butát.

S a kulcs, a fürge szerszám
A lyukba belemegy,
S mi oknál fogva, mégis
Az a pöcök, a hegy,

A fém hegye kinyitja
A rabra zártakat,
A két szemem kitágul
És mindent befogad -

Beszélnék ünnepekről
A papa, a mama,
Hogy ott, a messzeségből
Az áldás hullana,

Hogy van szelíd karácsony,
A húsvéti idő
A zordon télutóból
Elevenen kinő,

Majd a feltámadásból
Valamit ellopunk,
Hogy hinni és örülni
Maradna jó okunk,

De törvény: nagyapának
Most el kell tűnnie,
A milyen-végtelenbe?
Ki jön eleibe?

Imádott unokájával, Tomikával

*Családi vidámság —
nagyapai „szigor”
Farkas András,
Farkas Éva,
Farkas Andrásné Éva néni
és Rózsa Tamás*

Martinovits János:

Szubjektív gondolatok Bandi bácsiról

Farkas Bandi bácsival utoljára múlt év decemberében találkoztunk nejemmel együtt az Ifjúsági Házban, Jónás Zoltán és Farkas Éva előadójestjén. A műsor kezdete előtt megláttuk őt és odamentünk hozzá üdvözölni, pár szót váltani. Rögtön magyarázkodni kezdett, hogy miért olyan csúnya az arca, pontosabban az egyik szeme, aminek a környéke erősen duzzadt és véraláfutásos volt. Elmondta, hogy elesett, arcát erősen megütötte, de már jobban van és így „csúnyán” is eljött erre az estre, mert kíváncsi leánya éneklésére és az elhangzó versekre. Rögtön utána rátért a szokásos kérésére: adjunk kéziratot a Hevesi Napló-ba, majd nejemnek jelez te, hogy a legközelebbi számban közli bátyja, Kutas László szobrászművész kispasztikáiról készített fotókat. Elismételte, hogy nagyon vár tőlünk kéziratot, mert van ugyan elég közölnivalója, és pesti barátai is ostromolják cikkeikkel, de az egri ismerőseitől, szerénytelenség nélkül mondhatom, barátaitól várja elsősorban a publikációkat. Nejemmel együtt mindketten megígértük, hogy majd küldünk neki valamit, aztán elváltunk, mert kezdődött az előadás. Nekem feltűnt a szokásosnál beesettebb szeme - okozhatta a sérülése, fáradtabb, kissé megtört tekintete, de ez nem nyugtalanított engem, mert viccelődött, és a szeme sarkában valami huncutság, életvidámság volt. Arca is szürkébb volt talán, és az volt mindkettőnk benyomása, hogy hirtelen megöregedett, összement Bandi bácsi, a mindig életvidám örökifjú, a művészetet szerető és értő, mindenki Bandi bácsija, az egriek közkedvelt „Lupus”-a. Nem tudtuk, nem tudhattuk, hiszen ő sem érezte talán még akkor a bensőjét szétrágó kórt, a hamarosan halált okozó, alattomos betegséget. Néhány hét múlva értesültünk a mindannyiunkat megdöbbentő hírről, Bandi bácsi végzetes betegségéről, majd néhány nappal később a haláláról.

Kéziratot nem tudtunk már átadni neki, a sors fintora, hogy most, a halála után adjuk át a Hevesi Napló szerkesztőjének ezt a kéziratot, megemlékezést róla.

Közel 16 éve vagyunk Egerben, és idejövételünk után nem sokkal feltűnt egy mindig elegánsan öltöző, mosolygó, életvidám „öregúr”, aki minden hangversenyen, képzőművészeti megnyitón vagy irodalmi esten ott volt, benne volt Eger kulturális életének sűrűjében, illetve aktív résztvevője, művelője volt. Eleinte csak fejbiccentéssel üdvözöltük egymást, majd köszöntünk egymásnak és mostmár évek óta beszélgettünk egymással - eleinte egymás tisztelőiként, később barátokként. Mindig elolvastuk rendszeresen írott kritikáit, mert észrevételei „ültek”, találóak voltak, és sokat tanultunk belőlük. Tollát sohasem mártotta „epébe”, leírt gondolatai építő kritikák voltak, megszívlelendők a kritizáltra nézve és az olvasók számára is.

Nagyon sokrétű irodalmi és kritikusi tevékenységet folytatott, meghatározó egyénisége volt Eger kulturális életének. Rendkívül nagy műveltségű, óriási lexikális ismeretekkel rendelkező, széles látókörű humán polihisztor volt, aki amellet nagyon szerény, igazi úriember, igazi polgár volt, aki sokirányú szellemi tevékenységét az egri emberek életének jobbítására fordította.

Egész élete és irodalmi munkássága alapján mindenféleképpen megérdemelte volna a város díszpolgára címet, amit - véleményem szerint - posthumus is megkaphatna.

Távozásával nagy űr keletkezett városunk életében, amit nagyon nehéz lesz pótolni, emlékét méltóképpen meg kell őrizni!

Eger, 1997. március 15.

Szűki Károly:

A harang megszólal egyszer

Farkas András halálára

Csupa fény ma minden,
csupa csillag az ég,
csupa csend és
álom az éj.

Mi az, amiben nincs már semmi,
amire nincs hasonlat,
mégis Hozzád visz
és megbocsáthatatlan, megbocsáthatatlan ?

Az örökből jöttél.
Az örökben voltál.
A semmibe mentél.

És ez az, amiben nincs már semmi,
amire nincs hasonlat, és
egyszer Hozzád visz
a megbocsáthatatlan, megbocsáthatatlan.

Szakonyi Károly lakásán. Szakonyi Károly is a Hevesi Szemle alapítói között volt

Dr. Farkas András emlékére

Közöttünk, egri muzsikuskok között élt, s szinte minden hangversenyünkön hírt adott rólunk, munkánkról. Eredeti szakmáját tekintve jogász volt, de hivatását tekintve sokoldalú tollforgató. Széles látókörű, tanult, olvasott, művelt ember volt. A művészetek közül leginkább az irodalom, költészet állott hozzá legközelebb, lévén maga is író, költő.

Szükségét érezte, hogy a művészetek szinte minden területéről képet alkothasson a maga módján, s tudassa olvasóival, hogy mi is történik szűkebb hazánkban, városunkban, megyénkben. Mi muzsikuskok soha nem éreztük, hogy nyelvezete kioktató lett volna. Meltatta hangversenyeinket, igyekezett beszámolni a város, megye zenei életéről. A kórushangversenyek, a szólóestek, a kamara rendezvények éppen olyan fontos helyet foglaltak el kritikusi vénájában, akár az Egri Szimfonikus Zenekar tevékenysége, vagy a katonazenekari fesztiválok. Szerette ha hívták, s ő ahová csak tudott, ment és tudósított. Szinte nem volt filharmóniai hangverseny amiről hiányozott volna. A közönséget és az előadókat megtisztelve, mindig elsőként, pontosan érkezett a rendezvényekre. Mi igényeltük is jelenlétét rendezvényeinken. Ő volt az, ki jó szándékkal, igyekezettel hallatta szavát az újság hasábjain értünk, gyermekeinkért, a zenéért. Mindenről akart tudni, tudatni. Mindenkiről volt jó szava, véleménye. Milyen sokszor szót emelt áldatlan hangversenytermi gondjainkról, épület problémáinkról. Nem volt tévedhetetlen ember, tévedhetetlen zenekritikus. Lehet, hogy egyesek szemére vetették, nem szakmabéliként zenekritikusi tevékenységét, noha ő mindig hangsúlyozta, hogy nem kritikát, csupán a hangversenyről alkotott benyomásait, – a hangverseny idézte – gondolatait vetette papírra (még azon éjszaka!). Igazságba vetett hitét azonban sohasem adta fel.

Életének jó részét töltötte színházban, kiállításokon, hangversenyeken. Aztán egyszer csak elköltözött Budapestre feleségével együtt. Egy Vörösmarty úti kis lakásába azért hosszan visszajárt Egerbe, hogy tovább szolgáljon a városnak, a művészeteknek, a művészeknek. De mintha történt volna vele valami. Mintha megváltozott volna. Megérezte volna súlyos betegségének közeledtét?

Mi, egri muzsikuskok mindenesetre nem ezt az utolsó évét fogjuk megőrizni emlékként személyéről. Végleges nyughelyéül is szeretett városát, Egert választotta. Úgy éreztük, ma is közöttünk van.

SZEPESI GYÖRGY

~ ~ ~ ~ ~

- -

In memoriam dr. Farkas András

1990-ben jelent meg Farkas András: "Hajnalban, félve, este" c. műve, melyben a fejezetek, a Matutinum, a Laudes és a Vesperás saját életének állomásait felidéző számvetés. Utolsó sorai így hangzanak:

Ha	Mennyire korhely
Vesztése lennék	Szolga maradtam.
Ennek a vállalt,	És ha a forma
Földi ügyemnek,	Lelke kiégett,
Kérem a Gazdát,	Jó hamujával
Jó akaratall	Szórja be lelkem,
És a szelídség	És a vezeklés
Égi kegyelmét	Tartson erőben,
Adva feledje,	Addig, odáig.

Ma van az addig, ma van az odáig. Ma érkezett el a búcsú órája.

Ha Egerben azt mondom, Lupus, nincs az az ember, kicsi vagy nagy, aki ne ugyanarra a kissé törékeny, idős, de fiatalos alkatú férfira gondolna, aki ruganyos lépteivel, szinte metrend szerinti pontossággal bukkant föl a város egyik vagy másik pontján. Meghatározott időben bement a Heves Megyei Hírlap szerkesztőségébe, amíg élt a bátyja, ebéd után meglátogatta őt Foglár utcai lakásában, azután rövid időre betért a Dobos cukrászdába. Télen irhabunda és báránybőr kalap volt a viselete, jó időben pedig egy drapp színű ballon dzseki. Kiállítási megnyitón, hangversenyen, színházi premieren vagy más kulturális rendezvényen bizonyosan várható volt megjelenése. Az eseményt követően rövid ideig beszélgetett a megjelentekkel, amire mindenki szívesen vállalkozott, mert nála kellemesebb és szellemesebb társalgó nemigen akadt a városban. Néha csipkelődött egy kicsit, azután komolyra fordította a szót, mert mindig voltak tervei, elképzelései, amelyeket szeretett volna megvalósítani.

Rendkívüli egyéniség volt, egyik utolsó tagja annak az értelmiségi generációnak, amely még tanult a gimnáziumban latinul és görögül, amely otthon van irodalomban, zenében és képzőművészetben, amely műveltségével lenyűgözi a fiatalokat, akik el sem tudják képzelni, hol és hogyan lehet ekkora tudásra szert tenni. Pedig akkoriban, amikor ő volt fiatal, ilyen ismereteket lehetett szerezni a ciszterciek egri gimnáziumában, a nagy múltú egri Jogakadémián, a kolozsvári és pesti egyetemeken. És nem is volt könnyű dolga, diákéveit megszakította a háború és négy év hadifogság. De nem adta föl, amikor hazatérhetett, folytatta a tanulást. Jónévű egri ügyvéd lett, aki munkatársai és ügyfelei között a legnagyobb elismerésre számíthatott. Számunkra talán mégsem dr. Farkas András, az ügyvéd marad emlékezetes, hanem Farkas András, a publicista, az író, a költő, a színházi és zenekritikus, a képzőművészeti kiállítások szakszerű szervezője, tudósítója és kritikusa. Farkas András, a Hevesi Szemle főszerkesztője, aki létrehozta a Hevesi Szemle Galériáját, Farkas András, aki hatalmas lendülettel újjáélesztette a tönkrement lapot Hevesi Napló címen, a sok kötetes költő és az a publicista és műkritikus, akiről az is elmondható, hogy mióta visszavonult és nem tartózkodott állandóan Egerben, hatalmas űrt hagyott maga után. Eddig senki sem

tudta pótolni azokat a kritikákat, amelyek szellemesek, okosan eligazítóak voltak, amelyek azt bizonyították, hogy minden műfajban otthonosan mozog, amelyekből minden olvasó tanulhatott. Voltak persze ellenfelei. Nem azt mondom, hogy ellenségei, mert ő keresztény ember volt és nem táplált a szívében haragot. De szellemes volt, és alkalmanként képtelen volt kihagyni egy-egy helyzetet. És értékelni tudta a mások szellemességét is, úgy, hogy nem volt sértődékeny. Vele békét lehetett kötni, és tiszta lappal újra indítani a szívélyes viszonyt és a barátságot.

És még valami, ami talán mindennél fontosabb... Egri volt, a szó igazi és legnemesebb értelmében. Abban az értelemben, amit csak mi, egriek tudunk megérteni. Azok az egriek, akik már nem tudunk ettől a várostól elszakadni. Ő sem tudott Egertől megválni. Amikor elköltözött a fővárosba, hogy családjá és imádott unokája közelében lehessen, képtelen volt földelni egri lakását, amely az utolsó cérnaszál volt, ami idekötötte és amit semmiképpen sem akart elszakítani. Egyik utolsó beszélgetésünkkel arról volt szó, hogy egy kulturális egyesületet szervezünk. Amikor megkérdeztem, hogy miért olyan fontos ez neki, ezt mondta: - Tudja, Erzs, nekem kell valami, amiért Egerbe járhatok, mert különben belepusztulok.

Most végleg visszaérkezett szeretett városába, ez a föld befogadja testét, a mindenható Isten pedig lelkét. Bandi bácsi, nyugodjál békében!

LÖFFLER ERZSÉBET

Kései búcsú a nyomdából... Voltaképpen sosem köszöntem meg neked, Bandi bátyám, hogy oly sok tudást tapasztalatot és főként szépségszeretetet tanítottál nekem. Tetted ezt könnyedén, önzetlenül, megtisztelően egyenrangú barátsággal, igaz nagylelkűséggel, úri módon.

Ífjú napilapmettörként ugyan már jó húsz éve tudtam rólad, írásaidat ólom-sorokba munkálva, személyesen azonban csupán tíz éve ismertük egymást. E tíz évből a Hevesi Napló társfenntartójaként jó öt évet dolgoztunk együtt szoros munkakapcsolaton át a barátságban.

Ez idő óta folyamatosan ambicionáltál, hogy kezdjek el politikai pályát. Állandó rovatodat a Naplóban, az „Idő sodrát” rendszeresen és persze nem publikus tényszerűséggel átbeszéltük. Az életet és főként a helyi politikát — jól ismerve minden szereplőt — színháznak tekintetted és velem mindig a kulisszák mögé nézettél. Tetted ezt óriási személyes ismeretséged gazdag tudásanyagával, lerántva minden hamis szereplőről a csalfa leplet. Nélküled sosem ismertem volna meg oly alaposan a közelmúlt és jelen közéleti szereplőinek és családjainak sorsát, erényeit... stb. Nagyvonalúságod, szellemességod, elképesztő memóriád és pontos ténylátásod volt az iránytűm a dolgok megítélésében. Köszönöm az alapos jogi stúdiumokat is. Nem győzted eleget hangsúlyozni, hogy akinek nincsen valamiből diplomája, annak mindig mindentől duplán kell fölkészülnie.

Életed utolsó estéjén még lázasán magyaráztad nekem a Napló ügyeit, hiszen Neked mindig a jövő boldogsága és a szépsége volt a legfontosabb... Nem felejttem ezt!

(R.I.)

Farkas András: Vallomás Egerről

Ezek a dombok nem kövérek,
Szikárok és gerincesek,
Ringatnak, ha aludni térek,
S néznek reám, mivé leszek.

A bőrük fényes és barázdált,
Mint szorgos embereiké,
Akkiben vér és munka mászkál
És el nem múlnak semmivé.

E bortfakasztó környezetben
Ügyesbeszédű, friss szelek
Hordják a hírt nem leplezetten
Időkön túl mindenkinek,

Az elsőtől az utolsóig,
Mindenki egy, minden rokon,
Ahogy a szőlő aszalódik
Szeptemberi ázásokon,

A bölcső itt fenn ugyanaz már,
Ami koporsó odalenn,
A föld bort szül, itatva használ,
Mert élünk véle szüntelen,

S a város is, ha lenn a völgyben
Olykor hangosra megtelik,
Nem hív azért, hogy üdvözljem,
S mulassak benne reggelig,

De szólít halkán, hogy mutassa
Művészi lelkét s csak nekem:
Az éji égben száll magasra,
Ami másoknak idegen,

Az a megejtő nagy varázslat,
Ami összhang meg élvezet,
Amit fogalmaz annyi század,
S olykor egy percben elpezseg.

Nem is a mineret, a tornyok,
Nem is a vár - így összesen,
A sok-sok kőház szép, ha hortyog
Holdfényben és álomlesen.

A lankák önfeledt nyugalma,
Az ittmaradt tekintetek
Szûz fénye, mintha csak szavalna
Időfeletti életet -

És van és lesz itt mindig élet,
Ezek a dombok termelik
A borban élő üdvösséget
Estétől hajló reggelig,

Barázdált arcú emberekben
Szaladt tovább ez a jelen.
Boldog vagyok, hogy itt születtem,
Hogy sok-sok őszám itt pihen.

*A Dúdoló Együttes
vendégeként
(balról a második
Éva a leánya)*

Dr. Csontos Barna érseki helynök,
pápai prelátus búcsúztatója
dr. Farkas András temetésén,
1997. február 5-én

Gyászoló Hozzá tartozók!

Szeretett Testvéreim!

Amikor Dr. Farkas András ügyvéd urat, a jogászt, a jogtanácsost, búcsúztatjuk, az elismert író koporsója mellett állunk, akkor a gyászt, a könnyet csak a hála oldhatja fel.

Ezért a mélyen gyászoló feleséget, a gyermekeket, a rokonokat arra kérem, hogy most gondoljanak a koporsó mellett arra a sok szépre, jóra, amit tőle kaptak, azokra az áldozatokra, amelyeket értük viselt el. Csak a hála törölheti ki a szemekből a könnyet.

András barátom munkatársam volt, mint az Ecclesia Szövetkezet jogtanácsosa. Életét szemlélve - rajta keresztül nézni az életet - azt kell mondanom, az ilyen ember élete csodálatos. Istenhívő ember volt és becsületes magyar.

Mint hívő ember hitt a lélek fenségében, melyet az Istentől kapott. Szellemével tudta szolgálni a tudományt, a művészetet. De hirdetni tudta írásain keresztül azokat a nagy, isteni igazságokat, amelyekre nemcsak a boldog földi, de a túlvilági élet is felépül.

Melyek ezek a nagy, isteni igazságok, melyeket tollával is hirdetett? Azok, melyek biztosítják az emberhez méltó, boldogságot és békét nyújtó életet. Ezt ültette be első szent királyunk már ezer évvel ezelőtt országunk és népünk életébe.

Ezek:

1.) Az igazság és az igazságosság. Igaz emberek legyenek fenn és lenn. Ezt szolgálta Szt. István is személyén és a várispánokon keresztül. Az igazságot élvezte és képviselte az egyszerű munkás is.

2.) A tudás. Ezért első szent királyunk a templom mellé iskolákat is alapított. Ezekben joga volt tanulni a szegény ember gyermekének is, ha tehetséges volt.

3.) A szabadság... Ezt kell élvezni minden embernek és osztálynak.

4.) A hit és a vallás szabadsága. Miért? Mert ezt igényli az emberek nagy része. Hiszen az embereknek legalább 90%-a tudja, hogy van Isten. De csak 20%-uk vallásos, mert az Isten parancsait nem akarja, vagy nem tudja megtartani.

5.) Hirdette András testvérünk a szeretet nagyságát és értékét. Hiszen ez kell nemcsak a családi, hanem a nemzetközi élethez is.

6.) Az emberi méltósághoz illőnek tartotta az örömet. Olyan életforma kialakítását, amelyben a szegény ember is tud örülni.

7.) Visszatérő írása és tanítása volt a béke. Nem azt a békét hirdette, amit az elmúlt társadalomra akartak rákényszeríteni. Nem az a béke, ahol a béke felírású lepellel vannak letakarva azok holttesteit, akik a béke hirdetése miatt börtönben és gázkamrákban fejezték be életüket. De hirdette tollával is azt a békét, amikor az emberek és nemzetek, mint testvérek élnek egymás mellett.

Ezeknek a nagy igazságoknak a csokra, az melyet írásaidal, könyveiddel hirdettél és népszerűsítettél. Ezzel szolgáltad sokat szenvedett néped boldogabb és szebb jövőjét. De hirdetted Isten dicsőségét is, akitől kérjük számodra az Ő nagy irgalmának kiáradását bűnbánó lelkedre. Legyen részed így az, aminek elnyerésére teremtett téged az Isten, az örök boldogság.

Ámen

Farkas András temetése az egri Hatvani temetőben

Farkas András:

Isten bohóca

(Részlet. 2. rész 4. szín, Filippo imája)

Milyen az Isten gazdagsága?? Milyen? Miből áll? Ki mérheti, és ha méri, milyen mércével? Hol a mi határunk? Kell-e hinni magunkról, hogy ez a világ velünk együtt kerek csak? Hogyan ejtethet ki minket innen az Isten?...

...És ha már így, ebben az esti beszélgetésben elősomfordálnak a nappali gondjaim, ne feledkezz meg arról, hogy nagy-nagy ínség korszakában vagyunk. Nemcsak a szeretet, meg a hit hiányzik, még a lehetősége is kiveszett itt-ott. Nemcsak a Szahara itt a sivatag, hanem a lélek tartománya is kezd kiszikkadni. Nem panaszkodom, oda álltam, ahová küldtél. De nagyon kevesen vagyunk. Mintha vékonyan csordogálna a kegyelem is onnan, fentről. Lehet, hogy mi nem tudunk jól kérni, vagy nem illeszkedünk terveidhez. (Töprengve sétál) Te engeded nekem átélni ezt a kapcsolatot, ami köztünk van, fel is támad bennem a tüz, de mire ezt az áhítatot kiviszem az utcára, már csak a hamuját szórhatom szét azoknak, akik ragaszkodnak hozzám. Pedig azt szeretném, ha legalább parázként vennék észre mindazt, ami köztünk lakozik.

Segítesz, Atyám, semmi gondom ezzel. De amerre ellátok, tömegek sodródnak jobbra-balra. Amit hallok, bábeli hangzavar. Erélyes hang kell ide. Férfi-hang. Kiáltás. Sok kiáltás - Üzend meg a Pápnak, vagy akinek akarsz, hogy vegye észre a férfiakat, akik hősi szinten élik meg a Te-veled való kapcsolatukat. Akik nemcsak imádkoznak, hanem a napi munkájukban is egy-irányban húznak, Hozzád, Miattad, kételyek és földi érdekek nélkül. Küldj rá álmokat, vagy más formájú sugallatot, mármint a Pápára, hol keresse azokat, akik az élet sójának a szerepét vállalják. Nincs só eben a világban. Azért olyan rothadékony, azért is ilyen fojtogató a levegő, azért szaporodnak el a kártevők, a patkányok, a hiénák, a sakállok, és minden dögevők. Élők s temetetlen halottak kiáltanak kegyelemért. Kóborol a nyáj. Nemcsak azért, mert nincs pásztor, vagy kevés az őrző. Azért is. De ha a nyáj szétszédled, Uram, ha a nyáját szétbomlasztja a korszak, a korszakban a fúriák, akkor mi hiába teszünk itt akármit.

Siralmas kéréseim is akadnak. Csak az első hallásra botránkoztatnak. Tedd felismerhetővé a búzát és az ocsút. Vannak, akik már meg se tudják különböztetni az egyiket a másiktól, bár szakemberek. Vedd munkába az érdekek eszelőseit, a hatalmon lévőket, a reklám és a nyilvánosság örültjeit, hogy a pénz, a vagyon, a hír, a siker, a gög, a dölyf, a mások letiprása ne legyen öncél. A hit helyett ne irányítsa az erőszak és a cinizmus ezt a világot. Ha van értelmük a határoknak, akkor azt nem a Földön kell elsősorban bölcsen kidolgoznunk, hanem magunkban. Az egyént, az egyéniséget kell kimunkálnunk, úgy, hogy a közösségben is megtalálják azt, amit keresnek. Meg kell értetnünk mindenkivel, kereszténnyel, zsidóval, mohamedánnal, Ázsiával, mindenkivel, hogy te vagy az Isten, hogy az Istenség és a végtelen világ nemcsak matematikai képlet, létező fogalom, hanem valóság.

És ha a fogalmaknál tartunk. Magyarázd el az oktatóknak és az oktatandóknak, hogy a fogalmak tartalma legalább olyan szorgalmas elemzést kívánna, mint az, ahogyan nekies-tek az atomszerkezet megfejtésének. Beszélgetek az emberekkel. Mondataikból kitűnik, hogy több helyen értelmetlen, amit mondanak, - nem azokat a szavakat, hangokat, imákat értik a hangok mögött, mint amit én. Vagy amiknek a hangok mögött lenniök kellene. Vagy van. Az külön téboly. Atyám, hogy filozófiáról és jogról beszélnek olyanok, akiknek ezekről a studiumokról papírjaik vannak, mert szajkó módjára felmondták a vizsgáikon az előírt pen-zumot, de fogalmuk sincs arról, amiről beszélnek, amit oktatnak. És miért? Mert a fogal-makat, azt, ahogyan a fogalmak őket megközelítették, meg sem vizsgálták, csak elfogadták, mint, amit megvettek. Áruként kezelték mind, holott bele kellett volna élniök magukat a felfedezés örömébe, boldogságába, extázisába, és akkor onnan, belülről szemlélnék, ok-tathatnák, terjeszthetnék mindazt, amit igazán és valóban élni, megélni érdemes.

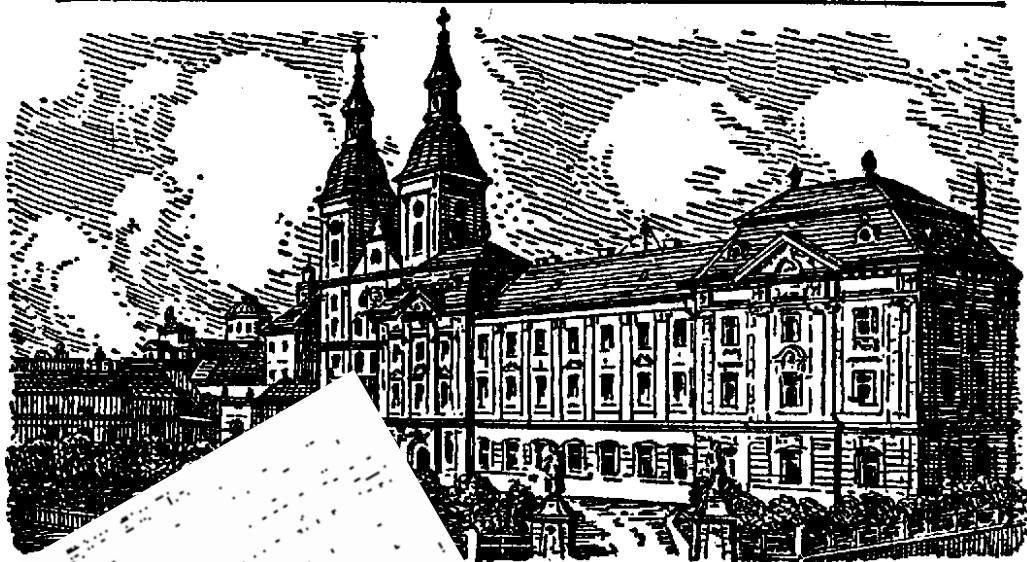
Hányszor szavaltam már érzéseimről. Mindig is megbotlok bennük. Nem azért, mert nem figyelek, hanem a belső hullámvás olykor engem is elborít. Itt van ez a fiatalasszony. Milyen őszintén, milyen mohón és milyen lekötelezően fejezte ki mindazt, ami benne léte-zik. Érezte talán, hogy a két idegrendszerben, a két testben, a két agyban, vagy azon túl, található egy összhang, a közösségnek az a formája, amikor Rád hivatkozva tértem ki kí-vánsága elől. Nekem magamért kellett volna helyt állnom. Azt kellett volna mélyebben ki-fejtenem, hogy ez a kettős önzés, amit szerelemnek hívnak, magas szintre is emelheti az embereket. De még több, még másabb, ha két ember, sok ember, a közösségek alávetik ma-gukat, közösen, őszintén, teljes alázattal annak a rendeltetésnek, amit kezdettől fogva hor-dunk magunkban. Ha engem idehívtak, itt kell lennem, és ha akárhonnan támadás ér, ak-kor is itt kell maradnom. Mert nemcsak ebben a pillanatban és nemcsak ennek a pillanat-nak építem az életemet!

Ez a hűség az én mindenem! És azért is, meg nemcsak ezért, de megint kérek. Adj sokaknak, egyre többeknek, beleélő készséget. A gyilkosnak, hogy élje bele magát áldozata helyzetébe, a gyóntatónak, hogy élje bele magát a gyónó szorongásaiba, a gyónónak, hogy venné tudomásul, mekkora felelősség kimondani a bűnök megbocsátását, a hatalomnak, hogy milyen nehéz adózni, vagy nyögni a hivatalok ostoba packázásai miatt! A polgárnak, hogy az emberi gyarlóságtól szóló tanítás nem írott malaszt. Kérek, mindig kérek! Azt a felvilágosítást is, hogy hajnalban és este a lélek számolhat százig, hátha választ kap aggo-dalmaira...

... Mert szájjal lehet hazudni, az arccal is lehet mímelni ezt-azt. Be lehet tanítani az izmokat a szétnyílásokra, eltorzulásokra, bizonyos lelki jelenségek ábrázolására, csak egyet nem lehet se betanulni, se betanítani: azt, hogy a száj, az arc, a tekintet, a szemek és a test mozdulatai ugyanarra a belső ritmusra, arra a semmi mással össze nem téveszthető har-móniára, dallamra, egyenes beszédre mozogjanak. Amikor a tüdőből kilobbanó levegő az egész idegrendszeremmel ugyanazt akarja, ugyanazt mozgatja, ugyanazt lelkesíti. Lelkesí-ti, igenis lelkesíti, ha kell, a végsőkig, atyám!...

...Ezek nemcsak nagy szavak, de rámutatnak az élet szentségére is. Arra a mai vitatémára, hogy mit ér az élet, hol kezdődik az élet. Elképesztően öntelt politikusok mérlegelnek, vitatják a jogot, érveket sorakoztatnak fel innen oda, meg onnan ide. Miközben az élet legegyszerűbb és legdöntőbb alapigazságait sem ismerik, ami a spirálban testesedik meg, ami az egyik legköltőibb tétele a mai tudománynak, miszerint az ember hézagmentesen, szünet és megszakítás nélküli folyamatban származik elődeitől és nincs semmi áttétel, semmi kihagyás az emberi öröklésben, az emberi emlékezetben, amióta az Isten, a mi Atyánk ráállította az embert erre a golyóbisra, hogy viselje az ő képmását és befogadja az ő egyik isteni adottságát, a lelket, amelynél nincsen értékesebb adományunk, ezen a rövid életúton. Ezt a lelket kell megőriznünk, tisztán tartanunk, megszabadítani minden terhétől, hogy meg ne nyomorodna..

A CISZTERCI REND EGRI SZENT BERNÁT-GIMNÁZIUMA

Dr. Farkas András, mint a Ciszterci Rend egri Szent Bernát gimnáziuma egykori diákja és mint az Egri Öregdiákok Társasága alapító tagja és alelnöke, az egri középiskolai oktatás 300 éves évfordulója alkalmából rendezett ünnepség tiszteletére írt versét, az Egri Zsoltárt Szokolay Sándor megzenésítette. A művet először 1989 májusában az egri Movendo Kamarakórus szolgáltatta meg a szerző vezényletével

Kedves Bandi Barátom!

Váratlan, hirtelen halálod híre megdöbbenetete az embereket városszerte, sőt ország-szerte.

Megdöbbenésemben egy tudós kutató felkiáltása jutott eszembe, mely szerint: "Mit tudnánk mi az életről, ha nem lennének halottaink?! Valóban ilyenkor érezzük a felkiáltás jogosságát, amikor egy közülünk való, kedves jó barát ravatalát álljuk körül. Most, mint gyorsan mozgó film perreg le előttünk gazdag életed.

Érettségi az Egri Ciszterci Gimnáziumban, jogi doktorátus Dr. Óriás Nándor és professzor társai irányításával, majd bedobva a nagybetűs Élet sűrűjébe, ahol a legnehezebb történelmi korszakban is, pozitív alkotó munkát végeztél.

Személyedben a költőt, a kritikust, az újságíró, sőt a jogászt is méltatta már a helyi sajtó a napokban megjelent újságok hasábjain.

Én most, mint az Egri Öregdiákok Baráti Társasága egyik alapító tagjának és egészen halálod napjáig aktív alelnökének szeretnék köszönetet mondani pótolhatatlan, eredményes, áldásos tevékenységedért.

Több, mint tíz évvel ezelőtt, 1986-ban - mint mondani szokás, a fű alatt - kezdtük el a szervező munkát az öregdiákok között, amikor Chikán Zoli barátunkkal együtt rábeszél-tetek, hogy vállaljam el az Öregdiákok elnökségét. Akkor még nem sejtettem, hogy Chikán Zolival együtt Te leszel a legnagyobb segítségem az egyesületi munkában.

A Te lelkedben igazán jó földbe hullott az a vetőmag, amelyet a ciszterci tanárok beléd vetettek. Ez a vetés, - a munkádon keresztül - gazdag termést hozott Eger város kulturális, társadalmi és irodalmi életében.

Életed és munkásságod bizonyította, hogy cselekvő keresztény katolikus voltál, - de mindenekelőtt hűséges és lelkes egri voltál.

Életed és munkásságod teljesen összeforrott szeretett városoddal még akkor is, amikor budapesti családod és Eger között kellett megosztanod idődet és energiádat.

Csodálatra méltó, Kossuth-i lelkesedéssel szolgáltad a várost, - és buzdítottad a város polgárait a szebbre, a jobbra, a nemesebbre, - a tisztességre, a becsületre és az igaz magyarságra.

Köszönjük ezt Neked, Bandikám!

Emlékedet megőrizzük azzal is, hogy nyomdokaidon szeretnénk járni.

Nyugodjál békében!

Isten Veled!

DR. KERÉKES LAJOS

E.Ö.B.T. EINCKE

EGER, 1997. FEBRUÁR 5.

Farkas András: Jeruzsálem

(Egy korszak antológiája 1938—1944)

Kürtök harsogtak Jerikóban,
És a városka falai
Omlottak puhán, megadóan -
Az Úrnak voltak érvei -

Jeruzsálemben száz a szólam,
Száz nép százképp énekel:
Uram, ne mondj le soha rólam,
Tőled vagyok malaszt-teli -

Az Úr az ő időfölötti
Hatalmával nem indokol,
Nem kérdez semmikor, sehol,

Nem akar semmit sem kikötni,
Ő nem a régi és nem új,
Van! Érzik, amikor lesújt.

A kiállításokat megnyitotta: Dr. Farkas András

Kedves Bandikám, Kedves Lupus, Diáktestvérünk!

...Mert mi, a Magyar Ciszterci Diákok Szövetségének tagjai csak így hívtunk Téged! Téged, akit nagyra becsültünk, mert a kemény NEGYVEN ÉVIG TARTÓ, KOMOR, SÖTÉT ÉJSZAKÁBAN első között voltál, aki derengő fényt tudtál gyújtani a keresztény lelkekben! Lehetséges, hogy első próbálkozásaidat még egy régi irkalapra írtad - és az kezdett el lobogni és világítani! De később egyre nagyobb fényeket tudtál bennünk gyújtani. Amikor még jóformán senki nem sejtette, hogy merről is jön a "pirkadat", Te már vetted az irányt. Baja - Buda -Eger - Pécs - Székesfehérvár ciszterci gimnáziumainak volt diákjai ezért választottak Téged a ciszterci diákok első, országos elnökévé - mert tudtál nekünk becsületes irányt mutatni!

Érseki helynök úr, munkatársad és a kedves egriek tömören vázolták fel, hogy lelkesedésed, tevékenységed milyen sokat ért életed során Eger városa számára. Nagyon örülünk és köszönjük Életed e gazdag értékeit. De ma itt, ravatalod mellett - utolsó utadon lélekedben Veled van az egész ország és így Pilis - Pásztó - Szentgotthárd - Zirc, vagyis a magyarországi ciszterci apátságok lelkülete!

Igen, Veled vagyunk és értékeljük azokat a NAGYSZERŰ FÉNYEKET, amelyeket mindannyiunkban gyújtottál, amelyek mint messze világító, égő fáklya-sorok határozottan mutatják azt az utat, amelyet végig kell járnunk a Te útmutatásaid alapján. Azt az utat, amely Isten szeretetével vezet az örökkévalóságig.

Bandikám, nyugodjál békében, a zászlót visszük tovább! Kedves emlékedet őrizzük!

(Dr. Farkas András, a Magyar Ciszterci Diákok Szövetségének, az 1989-től, újraalapításától első elnökének - napjainkban tiszteletbeli elnökének - ravatalánál 1997. február 5-én az egri Hatvani temetőben mondott)

DR. NEMES ZOLTÁN

DIÁKTESTVÉRE, A SOROS ELNÖK

*A zenei aláfestés sohasem
maradhatott el. Dr. Farkas András
Macskássy Izolda,
Dr. Czakó István egri kanonok
és Sebestyén János, a MMK
igazgatójának társaságában
(a vonósok:
■ Radnóti Tibor
és Császiné Deák Dorottya*

Farkas András:

Töredékek I.

Mindent tudatlanul öröklünk,
Azontúl történik velünk
Ez-az, hogy hasznosak legyünk,
Míg dolgozik agyunk, az öklünk,

Majd minden élmény, ami föltűnt
S letűnik, megesik velünk,
Mi csak kapkodva érvelünk:
Így hurcol minket a mi Földünk?

Pedig ha még mélyebbre látnánk,
Amit a Lélek tartogatna,
Sőt megtalálnánk azt a látványt,

Ami Érette és Miatta
Tanítgat minket annyi évig,
Nyugodnánk: Minden majd beérik!

Töredékek XLI.

A sorsom magán hangzik, ég,
Serceg az e, i, o u, a,
Jobb lenne, ha nem szólana,
Mint az elátkozott vidék.

Csak azért, hogy tovább vigyék
Magányom, harcol egymaga,
Nem is arat babért soha,
Hiszen nem érthetik hitét.

Magánhangzás?! Ó, Istenem,
Hányszor kutattam félszegen,
Hogy a megoldás mi legyen,

Mert itt, e belső szellemen
Nehéz törvény uralkodik!
Mi űz a végső hőfokig?

Részvétnyilvánító levelekből, táviratokból:

Igen Tisztelt Asszonyom!

Megdöbbenett, mert váratlanul ért a hír, hogy András barátunk átlépte az örökkévalóság kapuját, csendben, szelíden, úgy, amint élete is folyt.

Hatvan esztendővel ezelőtt, 1937-ben a Gimnáziumban osztályunkra került a sor, hogy Önképzőköri elnököt és titkárt válasszon az egész iskola számára. Két jelölt jött számításba: András és Incze Trak Gyuszi. András pedig már akkor is bontogatta írói szárnyait, szelíden és csendesesen átengedte az elnöki tisztelet Gyuszinak, Ő maga a titkárságot, a szervezést vállalta. Egész élete később is ezt a csendes szelídséget, másokat segítő emberséget sugározta.

Szerettem volna végső búcsút venni Tőle, de lelkipásztori kötelességeim miatt nem tudtam ennek eleget tenni. Ígéretem csak annyi, hogy szentmiséimben megemlékezem Róla, mint eddig is tettem.

Kérem, fogadja őszinte együttérzésemet, hiszen a vigasztalást mindenható Istenünk adja.

Szeretteinek és volt növendékeinek hálája és megbecsülő tisztelete, jóságos Istenünk kegyelme segítse át e nagy veszteség felett átélt fájdalmakon.

Őszinte tisztelettel és szeretettel köszönti András egy iskolatársa:

SZÖRÉNY LÁSZLÓ FŐESPERES
PARÁDI PLÉBÁNOS

PARÁD, 1997. FEBR. 11.

Kedves Éva!

Megdöbbenve, fájó szívvel és nagy szomorúsággal vettem a szörnyű hírt! Fogadja Bandi halála alkalmából őszinte részvételemet és együttérzésemet.

Bandi az osztálynak egyik legtekintélyesebb, legszeretreméltóbb tagja volt. Mindnyájan szerettük, mert jó barát és őszinte osztálytárs volt. Nekem sok kedves emlékem fűződik hozzá. Sokat emlegettük, hogy milyen váratlanul találkoztunk Pompeiben és hogy örültünk egymásnak.

Lupuszkánk a még megmaradt néhányunknak nagyon fog hiányozni. Kedves mosolya, kedélyes modora és vidámsága pótolhatatlan. Soha nem fogjuk Őt elfelejteni.

Őszintén kívánom, a jó Isten adjon Magának megnyugvást, vigasztalja az a tudat, hogy olyan férje volt, akire mindenki szeretettel fog emlékezni és aki az osztályunknak mindig megbecsült tagja volt és az is marad.

Amikor őszinte részvétellel gondolok Magára és osztozom fájdalmában, arra kérem a Jó Istent, adjon Bandinak örök nyugalmat.

Sok szeretettel küldöm kézcsókjaim

ERVIN (JÁRMAI ERVIN FŐMÉRNÖK VOLT OSZTÁLYTÁRS)

VESZPRÉM, 1997. FEBR. 7.

Nem hiszem el megrendülten csókol

GYÖRGY ÁGNES
NY. DRAMATURG

Bandi halálának híre megrendített. Őszintén együttérzek magukkal. Bandira mindig szeretettel fogunk emlékezni

DORNBACH ALAJOS
(ORSZÁGGYŰLÉSI KÉPVISELŐ, RÉGI BARÁT)

Mély megrendüléssel hallottuk a szomorú hírt, hogy elhunyt Bandi bátyánk. Nagyra becsültük tudását, a kultúra iránti elkötelezettségét, emberségét és barátságát. Gyászukban fogadják őszinte együttérzésünket és részvétünket. Emlékét megőrizzük.

A Heves Megyei Művelődési Központ dolgozói nevében:

SEBESTYÉN JÁNOS

Mélyen Tisztelt Asszonyom!

Megrendülten értesültem András váratlan távozásáról! Nem ismertem állapotát, mindig tevékeny, életvidám ember volt, korát meghazudtoló munkabírással, tettvággyal.

Az engesztelő szentmisén kellett tudomásul vennem, hogy itt az idő, mindnyájunkra rövidesen sor kerül. Iskolatársai közül mindnyájan törődöttebbek voltak Andrásnál, és erősen megfogyatkoztak létszámban!

Kérem, fogadja őszinte részvéteimet és együttérzéseimet!

Tisztelettel és kézcsókkal:

SZÉKELY TIBOR (VOLT ISKOLATÁRS)

BUDAPEST, 1997. FEBRUÁR 15.

Tisztelt Asszonyom,

Őszinte fájdalommal fejezem ki részvéteimet barátom, Farkas András halála alkalmából. Igaz embernek és igen kiváló költőnek ismertem meg Öt, így a Magyar Írószövetség nevében is kinyilvánítom együttérzéseimet.

Vigasztalódást és megbékélést kívánva kezét csókolja

POMOGÁTS BÉLA
(A MAGYAR ÍRÓSZÖVETSÉG ELNÖKE)

Tisztelt Asszonyom!

Férje elhunya alkalmából fogadja őszinte részvételemet. Kérem a Mindenható Istent, hogy irgalmas szeretettel fogadja elhunyt férjét, és vegye fel Őt az örök élet boldogságába.

EGER, 1997. FEBRUÁR 6.

Őszinte részvétellel:

DR. SEREGÉLY ISTVÁN

EGRI ÉRSEK

Asszonyom!

Mélyen lesújtott a gyászjelentés. Nagyrabecsült Férjének az elhunya amilyen váratlan, olyan hihetetlen, nem tudunk felocsúdni megrendültségünkből, feleségemmel mindketten a drága Lupus lendületes írásainak olvasásában keressük a görcsös riadalomból a remélhető szabadulást. Akinek lüktető sorai, lelkes mondatai ily elevenen élnek, az mindig velünk van.

Sajgó szívvel osztozunk a gyászolók fájdalmában

POGÁNY Ö. GÁBOR ÉS SAROLTA

(A MAGYAR NEMZETI GALÉRIA NY.
FŐIGAZGATÓJA)

1997. FEBRUÁR 5.

Ismeretlenül is kedves Éva!

Megrendüléssel vettem a hírt Lupus bácsi haláláról. Tudom, hogy a gyászt, a hiány tragikus szomorúságát enyhíteni nem lehet - mégis valami belső kényszer indít arra, hogy ha már neki nem tudom, legalább Önnek köszönjem meg azt a felbecsülhetetlenül sok segítséget, amit Lupus bácsitól kaptunk. Évtizedeken keresztül mindenben mellettünk állt - barátként, szellemi partnerként, olyan időkben, mikor az egész városi vezetés ellenünk volt. Hitt bennünk - és ez mindennél többet ért. De hitén kívül gyakorlati segítségei is mankót jelentettek számunkra.

Nem hiszem, hogy valaha is lesz még ilyen, a szó legnemesebb értelemben vett mecénása Eger művészeinek, építészeinek.

Hiányát pótolni nem lehet, ezért él bennünk tovább.

Meleg szeretettel gondolok Önre, és imádkozom, hogy a megbékélés ne várásson sokáig:

THOMA EMŐKE

ÉPÍTÉSZ

EGER, 1997. 02.10.

Kedves Éva!

Megrendülve értesültem Bandi haláláról- Még nekem is nehéz elhinni, hogy többé nem bukkan fel jól ismert, derűs alakja Eger utcáin.

Évikém, a jó Isten segítsen át Téged a nehéz napokon, heteken. Csak Ő tud majd megnyugvást adni. Kérd nagyon! Majd én is segítek.

Ölöllek igaz együttérzéssel, szeretettel, Kisévvivel és Kisbandival együtt.

EGER, 1997. JAN. 30.

**DUST (VÁRKONYI OLIVÉRNÉ
A FELESÉG RÉGI OSZTÁLYTÁRSA)**

Kedves Évikém!

Megdöbbenéssel értesültem kedves férjed elhunytáról. Mindannyian tudjuk, hogy el kell mennünk, és mégis összeomlik bennünk valami, szívünkbe hasít a fájdalom, amikor szeretteink közül valaki itthagynak minket. Mély fájdalommal együttérzek Veled és kedves Családoddal.

Kérem a jó Istent, adjon kedves férjednek örök nyugalmat, Nektek pedig lelkierőt a fájdalom elviseléséhez. Segítsen belenyugodni az Ő akaratába és nyújtsa reményt az Isten előtti örök találkozáshoz.

Fogadd, kedves Évikém, együttérzésemet mély gyászodban.

Szeretettel gondol mindig Rád

GYÖNGYÖS, 1997. FEBRUÁR 4-ÉN

**CILU (DR. HONTERT REZSÖNÉ
A FELESÉG RÉGI BARÁTNŐJE)**

Drága Éva Néni!

Hihetetlen, hogy Bandi bácsi távozott.

Számunkra az is hihetetlen, hogy 78. évében volt. Valahogy megállt az idő és úgy emlékszünk, hogy még most alig pár éve, hogy Éva néni tanított minket és ezáltal megismertük Bandi bácsit. A saját gyeremekeinken látjuk azonban, hogy ez már tényleg rég volt, hisz közben a fiaink is lassan abba a korba érnek, amikor mi megismertük Éva néniéket.

Remélem, Bandi bácsi nem szenvedett sokat. Gondolom, Éva néni olyan nehéz napokat élt át, amiken csak az erős, kiegyensúlyozott emberek is nehezen tudnak átjutni. Bízom benne, hogy az együtt töltött évek emléke és a gyerekek, az unoka szeretete átsegíti Éva néni ezeken az embert próbáló heteken, hónapokon.

Megnyugvást és a sorssal való megbékülést kívánunk sok szeretettel:

**KLÁRI (MOLNÁRNÉ KOVÁCS KLÁRA
VOLT TANÍTVÁNY)**

Mély fájdalomukban együttérző szívvel osztozunk:

AZ **EGRI KÖZGAZDASÁGI SZAKKÖZÉPISKOLA** DOLGOZÓI

Férje elvesztése alkalmából tisztelettel fejezzük ki együttérzésünket és osztozunk a gyászoló család fájdalmában.

DR. ANTALÓCZI LAJOS,
AZ **EGRI FŐEGYHÁZMEGYEI KÖNYVTÁR IGAZGATÓJA ÉS MUNKATÁRSAI**

Drága régi barátom elvesztése mély fájdalommal érint. Kérem, fogadják őszinte részvéteimet

SZÍVÓS JÓZSEF
(**IRODALMI SZÍNPADVEZETŐ, GYÖNGYÖS**)

Évikém, férjed halála nagyon megrendített bennünket. Fogadjátok őszinte részvétünket

MÁRKUSZNÉ ÉS FIA
(**VOLT ÚJSÁGÍRÓTÁRS FELESÉGE**)

Fájdalommal, de a túlvilági élet vigasztaló tudatával gondolok Bandi Bácsira

KOLTAI BEA
(**EGY KIS MŰVÉSZPALÁNTA, AKIT PATRONÁLT. DR. F. A. -NÉ**)

Kedves Éva Néni!

Fogadd őszinte együttérzésem

MARGÓ
(**SAS MARGIT, DR. FARKAS ANDRÁSZNÉ VOLT TANÍTVÁNYA, MAJD TANÁRTÁRSA**)

Drága férjed, Bandi bácsi halála miatti fájdalmas gyászodban együttérzéssel osztozom. Fogadd őszinte részvéteim

DR. LÁNG ZOLTÁNNÉ FORGÓ ILONA
(**AZ ÖZVEGY VOLT TANÍTVÁNYA**)

Kedves Éva!

Bocsánatot kérek a késedelmes válaszáért, de hát időnként az élet anomáliák sorozata. Csavargó létformám (Eger–Debrecen–Miskolc–Budapest–Zágráb) eleve behatárolja időmet, most meg némi generálózásra én is kórházlakó voltam. Nincs baj – mondják – csak éppen kopik az ember. Hol van már az az 1951–52-es „szőke srác”, aki muzsikus akart lenni, s végül filozof lett??

Ma sem akarom hinni, hogy Bandi nincs többé, hogy ő, az örök kortalan többé nem nyit meg kiállítást, nem ír zenekritikát és verset és nem jelenik meg a Fő utcán délelőtt vagy délidőben. De hát minden élőknek sorsát nem kerülhetjük el...

A Hevesi Napló számára szívesen adok írást – jöllehet, ebben a pillanatban nem, de a későbbiekben igen. Külföldi kötelezettségemnek kell eleget tennem (Zágráb, München) június végéig s a hazai kiadók is szorongatnak ígéreteim beváltását illetően. Átmeneti nehézségeim remélhetően elmúlnak s akkor lesz időm kedvtelésből is írni. Személyesen sem Várkonyi urat sem Murawski Magdolnát nem ismerem, de hát ez sem jelent problémát.

Köszönöm levelét s kívánok sok erőt a veszteség elviseléséhez.

Jó volt olvasni sorait, egy kicsit a régi „keri” emlékképei is felrajzoltak bennem, már csak az emlékképekben élnek. Ezért nem is megyek be az iskolába. Azt az atmoszférát már hiába keresem.

Ismételt köszönettel kezeit csókolja egykori tanítványaként is

LŐKÖS ISTVÁN

EGYETEMI TANÁR

EGER, 1997. IV 3.

Kedves Évám!

Mély részvétellel vettem a hírt András elhunytáról. Fájdalmadat nagyon átérzem, hiszen nem volt olyan régen, hogy az Ő búcsúzó szavai hangzottak el Zoltán temetésén. Tudod, hogy a sok évtizedes barátság, amely őket összekötötte, az egész családra kiterjedt. Így hát fogadd mindannyiunk nevében együttérzésünk kifejezését. Mindig szeretettel fogunk emlékezni rá.

Isten akaratában való mielőbbi megnyugvást kívánunk!

EGER, 1997. II.3.

KLÁRA

(DR. CHIKÁN ZOLTÁNNÉ

VOLT OSZTÁLYTÁRS ÉS BARÁTJÁNAK FELESÉGE)

Mélységes együttérzéssel és legőszintébb részvétellel köszöntöm a Gyászoló Családot - pótolhatatlan veszteségükben.

Kérem és esdem az Önök számára Istenünk vigasztalását, akinek a Megboldogult oly igaz és hűséges híve volt, és aki már biztosan szívére ölelte Őt.

E vigasztalásért imádkozom az Önök számára és ajánlottam föl rögtön a halálhír vételekor szentmisémet.

Együttérző szeretettel, Éva Asszonynak, a Társ nélkül maradt Hitvesnek - tisztelő kézcsókkal:

a Megboldogult igaz tisztelője és barátja - munkatársa, aki osztozik az Önök gyászában és veszteségében

NYÍREGYHÁZA, 1997. II.2.

Dr. Kancz Lajos
(KANONOK, TEOLÓGIA TANÁR, BARÁT)

Köszönetnyilvánítás

*Az F.A.-által szervezett
és többnyire az ő
bevezető szavaival
megnyitott
kiállítások emlékfüzetei*

Farkas András emlékére

Búcsúztató

Temetni kell, de emlék él minden zugon.
Kopottas minden szó, mi ekkor mondható.
Indulni kell. Vizen lebeg egy vén hajó.
Búcsúztatóm, mint titkaim, halkán súgom.

A lélek él, s ha hívjuk, úgyis jönni fog.
A régi lecke tudható, s nem érthető,
hogyan s milyen formában léphet majd elő
az árny. Mindenki gyászol s néha felzokog.

Hetykén szól rám ma is: ne tespedj, lódulás!
Fejem felkapva nézek. Nincs sehol. Ki szólt?
Mint víg kobold, kicsúfol: nincs több? Ennyi volt?

Dogra sűrget. Menni kell, hív változás.
Míg lépek csendesen, komoly bírám gyanánt
végigmér. Búcsú ez, már tudjuk egyaránt.

Szabó István kiállításának megnyitóján Tolnai Klári volt a sztárvendég

Drága Barátom!

Elnézéset kérem a zavarásért, de mint látni fogod, fontos ügyben írok.

1997. január 16-án látogattalak meg. Éva asszony, finom szigorúsággal a lelkemre kötötte, hogy öt percig maradhatok. Bementem. Leadtam a lourdes-i cikk folytatását. Egykét, a kegyetlen valóságot kerülgető, semmitmondó, üres mondat. És akkor Te, minden átmenet nélkül belefogtál betegséged taglalásába. Nem panaszkodó, nem síró hangon. Én ezt a mai napig nem értem. Ültél a megszokott fotelodban, és mintha nem is Rólad lett volna szó, abszolút tárgyilagos hangon elmesélted: rosszindulatú rákos daganatod van, amit többek között a Ráth György utcai Onkológián Besznyák Pista is megállapított. A májad tele van apró kis hólyagokkal. Borzasztóan gyenge vagy. Nagy fájdalmaid vannak (éppen akkor szünetelt). És iszod ezeket a szörnyűséges gyógyteákat. „Hát ez van, Dinikém - igyekszem szó szerint idézni - most így élek, nem tudom, meddig. Egyébként írnál egy önéletrajzot, majd február közepén, amikor kicsit felerősödöm, foglalkozom veled és a többiekkel.”

Bejött Éva asszony. Atyaúrsten! a megígért öt perc!!! Elszégyeltem magam. Szedem a sátorfámat és kikotródok a szobából.

Bandikám! Lupus!

Miért írtam ezt le? Miért fontos ez nekem?

Azért, mert hihetetlen nagyra nőttél a szememben, pedig addig is tiszteltelek.

És azt akartam, hogy ezt tudd!

Baráti szeretettel:

CSEERNICZKY DÉNES

Budapest, 1997. február 22.

Köszönet helyett...

Egy kedves barátomra emlékezem, aki nemrégén hirtelen távozott el közülünk.

Pár héttel előtte megbeszéltük telefonon, hogy küldjem el a fotókat férjemről. Látta a kiállítást és sok olyan képet fedezett fel, amit eddig nem ismert. Szerettem volna vele találkozni, de azt mondta, már olyan régen ismeri Árpádot, nem kell őt bemutatnom.

Ebben maradtunk... és hallottam a hírt. Megdöbbentem. Megint nem tudtam megköszönni a fáradságát. Mindig elhárította magától a köszönetet, de sokat segített nekem tizenegy év alatt, mióta meghalt a férjem.

Ha bajba jutottam, s egyedül nem tudtam, mit kell tennem, akkor eszembe jutott a kedves „LUPUSZ”, és felkerestem fogadóóráin vagy telefonon. Összeszidott, ha nem jól akartam valamit elintézni. Önzetlenül segített, minden érdek nélkül, emberbaráti szeretetből.

Ilyen volt ő mindenkivel, aki hozzáfordult az életében, bölcsen okos, megértő barát, és soha nem hagyta, hogy megköszönjem, mert nem szerette a hálálkodást. Tudta, mi a helyes és jogos, azt indítványozta, és én elfogadtam tanácsait boldogan.

Mostmár nem tudok megköszönni neki semmit, úgy érzem, el kell mondanom mindenkinek, hogy milyen nagyszerű Ember volt.

KOCSIS ÁRPÁDNÉ

1997. MÁRCIUS 9.

Szecskó Károly történész és Lupus Agárdi Gábor színművész ikonkiállításán Egerben

Farkas András:

Fogom magam

Csakis alanyi alapon
Fogom magam, a kalapom,
Veszek jegyet, lélegzetet,
Máris vígan leléphetek.

Lábon, vonaton, vagy buszon,
Nem is ezen vitatkozom,
Elémbe jár az útvonal,
Mindig remélt csodáival.

Bár tudhatom, csak képzelet
Felhője száll az út felett,
Mindennek és a semminek,
Képei rendkívüliek,

H rajtam áll. S én festem is,
Ahogy vadül előrevisz,
Megírom a lépéseket
S a célt a haladás megett.

Más kérdezi, minek, hova?
De én nem figyelek oda,
Bent létezik irány, terep,
És az idő engem szeret,

Nem szerelemmel, bár van úgy,
Hogy mellém állít két tanút,
Aki tépik a fületem,
Az érzést hallani lehet,

Megfogni, hinni, szótlantul
Tapasztalni, mi, mért puhul
A munkánk kínjai alatt?
Hová húz ez a vonulat?

Örömöm olykor féktelen,
De nem is egyszer beleleng
Komorló ismeretlenek
Homálya, – mikor és kinek?

Ki küldi? És miért riaszt?
Mi lenne a való-igaz?
Vagy múlik, elszáll szótlantul,
Mi szerepében elbutul?

Ó, szent igék! Csak kérdezek,
Pedig van az emlékezet,
Csak hagyni kell, dolgozza át,
Gördítse a gondot tovább!

Mellettem többször elhalad
Néhány kísértő rém-alak,
Tolakszik inkább, nem köszön,
Hátha beléjük ütközöm.

Ám én vonulok utamon,
Indokot sem kell mondanom,
Nem kérhetik, hisz bárki más
Utálja a vitatkozást.

Ha helyén értettem magam
Idáig, nem kértek sokan,
Hogy társulhassanak velem?!
Pedig ma Nap süt, van jelen!

Csakis alanyi alapon
Hordom hát saját kalapom,
Használok lelkem és fejem
S az arra szolgáló helyen -

Mégis azt el kell mondanom,
Sorsom nem púp a hátamon,
Testrészem, főleg eszközöm,
Hasznosítom kézen-közön.

Elémbe jár az útvonal
Letakart buktatóival,
Lábam, hitem is óvatos,
Ballag, nem ugrál, nem tapos

S ha mégis! Bármilyen roham
Zavarna meg, én boldogan
Bűnhődöm, mert a bűntudat
Bánattal jár, zálogot ad,

És én kiváltom, zár alá
Teszem, hogy benn kiáltaná,
Amit mindig kell hallanom,
Derűsebb éjszakáimon,

Mert hog alanyi alapon
A földi létet vallatom,
S ha helyeslik a jelzetek,
Ritkán fellélegezhetek,

Mert engedik megsejtenem
Hogy moccanás csak mindenem,
Alanyi alap és kalap,
S a gondolat, ahogy szalad,

Ajtót nyit, széttár ablakot,
Híreszteli, hogy itt lakott
Valaki, innen ment tovább,
Vitte nem-létező magát,

Mert aki itt gondom-bajom,
Hálátlanul nyomnak hagyom,
Viselje el a Végtelen,
Rejtse el mély redőiben

Azt a születő másikat,
Akit a vágy, az áhítat
Terel-térítget nyugtalan
Hittel új vonzataiban,

Takarja-védje kalapom
Távol szerzett jogalapon,
Téren-időn utazzon át
Itt-ott találva rokonát -,

Vagy közösségi alapon
Más vigye el a kalapom,
Én itt kapjak ítéletet,
Ahogyan elrendeltetett?

1992. MÁJUS

A saját nekrológját írta meg...?

A költők megfogalmazzák művészi hitvallásukat, ars poeticájukat. Előre tekintenek, a jövő titkait kutatják, a költői művük utóéletét. Párbeszédre hívják az utókor. Kell ez? És mire? A hierarchia földi helyünket, rangunkat mutathatja meg csupán. De mi marad egy ember után? Még a császárok neveit se őrzi mind az utókor. És a költőkét? Közülük többeként és több szeretettel, mint az uralkodókét. Ezért a vívódás és a hitvallás, a párbeszéd keresése Istennel és emberrel.

És van, aki megfogalmazza a saját nekrológját is. Olyasmiről ír, beszél, ami méltóképpen szól mindazon dolgokról, melyek őt a leginkább jellemezték. Nincs belemagyarázás, tolkodás vagy krokodilkönyvek. Életünket és halálunkat csak mi magunk ismerhetjük igazán... (A kiadó)

Farkas András:

Morzsák – Utószó (részlet)

1. Ezzel a kötetemmel, a Morzsák-kal elérkeztem életem döntő, befejező szakaszához. Innen már minden meredeken egy irányba mutat, ezen túl minden ráadásnak minősül. Úgy vagyok mára már, mint a pódiumon tapsot kapott művész, aki programja végén, a megértésért cserébe, még játszik valamit, olyan - szívbélit, amiért annyit úgysem tudnak fizetni, amennyit az neki ér. De felszabadultan a kötelezettség alól, másként, bensőségebb hullámzást enged rá társaira, a hallgatóságra.

Hogyan jutottam el eddig a kötetig? Ahogy az írók általában. Írtam, kiadtam ezt is, azt is, kerestem-kutattam a kapcsolatokat, hatni szerettem volna. Mint a gyerek, aki mesélő anyjának azzal akarja meghálálni a sok mesét, hogy maga is költ valamit az anyjának. A visszaragyogás igénye, a törlesztés, az adakozás vágya lendített előre. Szerep? Önteltség? Képességeim túlértékelése? Valami más egyéb biztatott?

Dante, a számkivetett, a kiváló jogász, mellesleg a Commoedia költője, beleavatkozott korának legmagasabb szintű személyi vitájába: arra keresett választ, hogy az egyeduralom tekintetében kit illet az elsőbbség. Hívő keresztény és itáliai létére nem átalotta azt állítani, hogy a császár az első tekintély a világban, annak ellenére, hogy egész világképe, tudata, lelkisége fölött az Egyházat tudta, lelkületével, ilyen-olyan jogosultságaival. Nem kérdezte meg a császárt, sem a pápát, csak mondta a magáét. Miért is? Az Írásból vette az indokot: Ha az Isten a talentumot adta, annak a kamatjával is el kell számolnunk. Tehát Dante tudta, ezt akarta tudni, és bátorsága, mersze szegődött hozzá: kioktatta a gögös, magakellető főpapot, venné tudomásul a sorrendiséget, ahhoz igazítsa evilági életében a lelke fegyelmét.

Nekem itt, ma, 1995-ben, ebben a havat sodró januárban megengedte a lelkiismeretem, hogy befejezzem azt a gondolatsort, amit 1994 őszén dajkálhattam: összehordani írásaim közül annyit, amennyit mozaik-rendszerével kivetíteni képes az eligazító szemléletében. Matematikai képletekben, nem súlyos gondolat sorokban, hanem a vers-zene köntösé-

ben, ha tetszik - házi kabátjában - pódiumra terelni a vallomást, amellyel tartozom-tartoztam társaimnak. Akik magyarul, akik még versül tudnak, akik még az emberi méltóság és a lélek szabadsága által határolt térségben nem restek meghallani egyik társuk párbeszédre szólító üzenetét.

Vakmerőség azt állítani, hogy erre felhatalmazásom van? Ki-ki maga ismeri legjobban készségeit, azt az állapotot, amit a bölcsőben beleraktak a bőrkötésű tarisznyába. Aki eddig nem jutott el, az magára vessen! Írtam, kiadtam. A többi már nem az én kötelességem -, a lelkiismeretvizsgálaton kívül. Bonam? - pugnam? - pugnavi? - Jó? - harcot? - harcoltam? - (a kérdőjelek tudatosan állnak a helyükön, mert sok mulasztás, tévedés, félrefogás nyomja-nyomhatja a számlámat). És mert hiszem, hogy a Morzsákból többen fognak csipegetni. A szabatosságra mindig nagy súlyt fektettem; ezért a bizonyosság kedvéért, latinul is idefogalmazom a kijelentést: Pugnavi pro bonitate, veritate, amore - et libertate animae meae! Vexillae Dei proedunt - ha szabad itt átírnom ezt a szép középkori himnuszt...

*A számtalan kiállítás közül néhány meghívó,
melyeket mind Dr. Farkas András nyitott meg.*

SZEMELVÉNYEK FARKAS ANDRÁS LEVELEZÉSÉBŐL

Lupus,

Te egy irodalomtörténeti tünemény vagy. Ha az elmúlt egy-két század folyamán nem járatták volna le a szakkifejezést, még genie-nek is nevezhetnélek. De maradjunk a tüneménynél, úgy verselsz mint a félistenek, hexametereid oly magától értetődően áramlanak, hogy Kisfaludy Károly, Vörösmarty Mihály is megirigyelhetné. Bizonyára jambusban beszélsz, mint Shakespeare hősei Arany Jankó fordításában, s azt is tudod, mi a hendecasyllabus. Példamutatóan játszol az igekötőkkel, ügyesen lebegteted a kötőszavakat, kerülöd az idegen nyelvű fordulatokat, nem félsz a költői önkénytől, de ragaszkodol az anyanyelv ősi törvényszerűségeihez. A verstani szabályokat akként tartod be, hogy nem követsz el erőszakot a hangvétel természetességén. Olvasóid észre sem veszik, hogy már százötvenedik szonettet fogyasztják.

Tisztelet a Mesternek!

Az év végi ünnepekre, karácsonyra, újévre minden jót kívánok feleségem nevében is. 1993 legye irodalmi működésed további szép eredményekkel járó szakasza!

HÍVED:

POGÁNY Ö. GÁBOR

1992. DECEMBER 6.

Irodalmi vitában Végh Antal íróval

Farkas Andrásnak, Egerbe

Kedves Lupus!

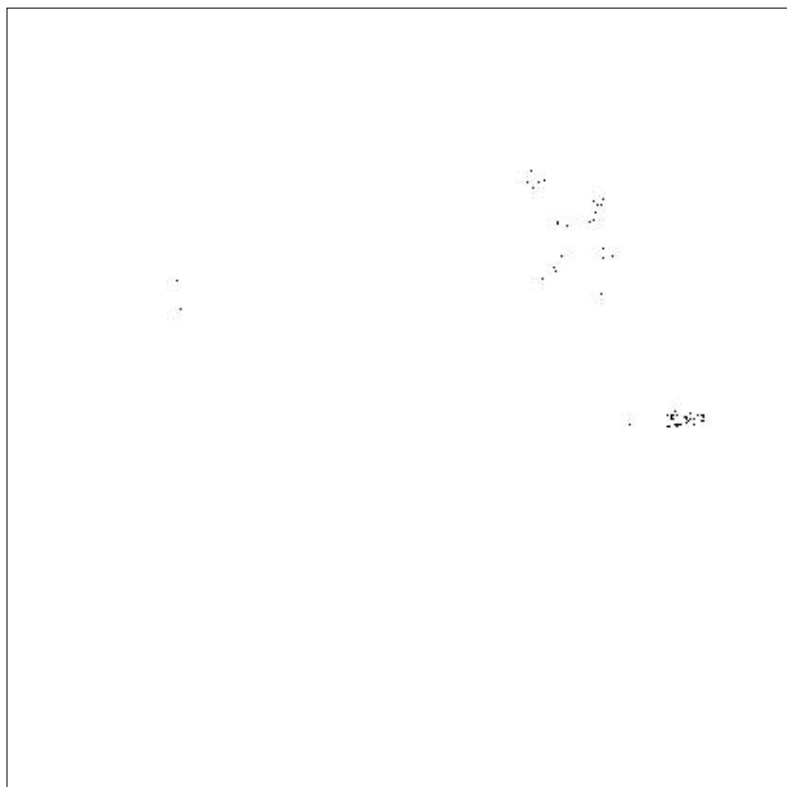
Mint eddig is - mikor küldtél írásaidból - az Isten bohócát egy-ültő-helyemben olvastam el, rögtön kézhezvételekor. Megint elbűvöltél a szöveg lendületével, most még naprakész időszerűségével is. Talán igazad van, hitbéli szent buzgósággal javítani lehetne esélyeinken; a megértés készsége, a meggyőzés tapintata, az érvelés szelíd hangvétele sikeres toborzó lehet a koturnus nélküli, köznapi igazság vállalásához. Közvetítőnek mindig is a művészeteket, a műalkotásokat véltem igénybe venni, s ezért üdvözlöm szívesen irodalmad folyamatos megjelentetését.

De hát olvasnak-e az emberek? Járnak-e színházba, hangversenyre? Mit kapnak a tárlatlátogatók? Nem merem feszegetni a művelődés sorskérdéseit, idős koromra nem engedhetem meg magamnak, hogy pesszimista legyek. A maradék kis időre megőrzöm derűlátásomat. Újabb köteted igazolja hűségemet az optimizmus iránt.

Baráti üdvözlettel

POGÁNY Ö. GÁBOR

1993. FEBRUÁR 25.

Kedves András!

Nem csekély lelkifurdalások közepette írok. Azt hittem, hogy ha a kiadótól kapott 25 példányon felül még 100 db-ot vásárolok, mindenkinek tudok dedikált példányt küldeni. Kiderült, hogy még további 50-70 példányra lett volna szükség. Ezt csak január második felében tudom pótolni, mert közben megbetegedtem. Keringési elégtelenségem van, sztrofantin injekciókat kapok, és két héten át kórházi életmódot kell folytatnom, vagyis nem járhatok ügyeim után. Akkor küldök majd Neked is, és már előre is köszönöm a „Népúj-ság”-ban megjelent szép kritikádat, amely így is bármelyik fővárosi folyóiratban megállná a helyét, és nyilván nagyobb szabásút is tudtál volna írni, ha annyi teret kapsz, mint a pesti folyóiratok kritikusai.

Bevallom, bizonyosra vettem, hogy a Dancza-polémia után a „Népúj-ság” nem hoz le több rólam szóló írást. Nem tudom, megfelel-e a valóságnak, de azt hallottam, hogy a lap főszerkesztőjét behívták a városi vagy megyei pártbizottsághoz, és azt közölték vele: „Nem kell a Kálnokyt annyira megvédeni!” Noha tulajdonképpen nem védett meg, csupán teret adott válaszomnak. Elismerem, hogy ez is erkölcsi bátorságra valló tett volt.

Különös véletlen, hogy cikkeddel azonos napon jelent meg a „Népszabadság”-ban Máté J. György velem folytatott interjúja.

Visszatérve a Te verseidre, régesrég odaadtam őket az „Élet és Irodalom” versrovatvezetőjének, sőt kétszer is érdeklődtem sorsuk felől. Azt a választ kaptam, hogy elődje 7.000 verset hagyott rá, mert nem volt bátorsága senkit sem elutasítani. Ő, tekintve a lapban versek közlésére szánt teret, egy-egy költőtől évente legfeljebb kétszer tud egy valamivel hosszabb vagy két rövid verset publikálni, eltekintve attól a kb. 20-30 költőtől, akiket általában minden folyóirat szívesen közöl. Ilyen csekély mértékben a Te verseidre is sor fog kerülni. Sajnos, nem tudtam többet elérni. Ha egészséges leszek, visszakérek néhányat tőle verseid közül, és máshol is próbálkozom velük. Mindenesetre a vidéken élő költőkkel szemben még a fiatal, de pesti kezdőknek is megvan az a helyzeti előnyük, hogy ha elég vastag a bőriük, és szüntelenül nyakára járnak a versrovatvezetőknek, előbb-utóbb közölnek tőlük valamit, csak hogy szabaduljanak tőlük.

Én erre nem voltam képes. Babits, később a „Magyar Csillag”-ot szerkesztő Illyés Gyula volt csupán az a két szerkesztő, akinek kérés nélkül is küldtem verset. Így csak kb. 60 éves koromban kezdődött el az a korszak, amikor már a szerkesztők kértek tőlem. Sajnos, ma már nem is tudok valamennyi kérésnek eleget tenni.

Voltaképp minden munkától, még a levélírástól is eltiltott az orvos. Ez kétségbeejtő, mert legalább 30 levélre kellene válaszolnom.

Sok szeretettel üdvözöllek.

KÁLNOKY LÁSZLÓ

1984. JANUÁR 5.

Kedves András!

Köszönöm a szép karácsonyi és újévi jókívánságokat, s mindenek előtt legújabb kötetet, a Mozaikjátékokat. Miután elolvastam, megint elképesztett könnyed verselési készséged, s mondanivalód igényessége. Gratulálok!

A körülményekhez képest boldog karácsonyi ünnepeket és újévet kívánok neked és csalárodnak.

Baráti szeretettel

FÁBRI ZOLTÁN

1992. DECEMBER.

*Fábri Zoltán Kossuth-díjas
filmrendező és festőművész
kiállításán Egerben.
A tárlatot megnyitotta:
Illés György.
Vendégművész
Szabó Sándor.*

András, Kedves!

Amikor elkövetkezik az idő, nyugodtan fogom örök álomra hajtani a fejem, abban a biztos tudatban, hogy lesz valaki, aki megemlékezésként minden szépet és jót el fog mondani rólam, még akkor is, ha meg sem érdemeltem. Szeretetből, jó barátságból, jó érzésből, jó emberségből.

Köszönöm. A jó Isten tartson meg sokáig.

Szeretettel ölel egyre öregebb barátod:

ELEMÉR

(KAPOR ELEMÉR)

*Kapor Elemér költői estjén,
Bánffy György színművész
társaságában*

Kedves Barátom!

Köszönöm, hogy elküldte szép, elmélyedő, veretes hangú verseskötetét, „A lényeg, avagy az Isten kabaláját.

Szép sikert kívánok hozzá, és jó erőt a továbbiakhoz.

Szeretettel üdvözl:

VAS ISTVÁN

BUDAPEST, 88. OKTÓBER 12.

Kedves Uram,

Szántó Piroska nevében is köszönöm, hogy elküldte mélyenszántóan filozófiai és epikus poémáját, az Isten drámáját.

Azt hiszem, ennek a nagyratörő műnek legmélyebb feszültségét a téma meg a gondolat súlyosságának és a versforma könnyedségének nyilvánvaló ellentéte és titkos együtthatalma biztosítja.

Sok sikert kívánok hozzá

szíves üdvözllettel

VAS ISTVÁN

BUDAPEST, 89. JANUÁR 15.

Kedves Bandikám,

most, hogy kiállításom bezárul, ismételten köszönetet mondok neked, hogy a kiállítás sikeréért annyit tettél. A megnyitó beszéded, azazhogy a Népújságban megjelent értékelésed a legteljesebb áttekintése eddigi munkásságomnak és teljes megértése mindannak, amiért nekem festenem kell. Ezt az „erkölcsi” elismerést az anyagi siker még csak betetőzte.

Kedves Bandikám, hálás szívvel gondolok rád mindig és egri kiállításom emléke legszebb élményem marad.

Kedves feleségednek tiszteletteljes kézcsókom átadását kérem,

Téged baráti szeretettel öllelek és ti is tartsatok meg jó emlékezetekben

SZALATNYAY JÓZSEF

(MUNKÁCSY DÍJAS FESTŐ)

EGER, 1969. AUGUSZTUS 23.

Tisztelt Farkas úr, kedves Lupus!

Lehetséges, hogy szakmánk körében e néhány sorom, vélt vagy valós etikai kérdést vetne fel. Elmékedést indíthat az a kérdés: vajon illik-e megköszönni egy kritikusnak, esztétának azt, ha jót, dicsérőt ír rólunk vagy velünk kapcsolatosan? Egyértelmű állásfoglalásom ennek kapcsán nincs, de az Ön, „Heves Megyei Hírlap”-ban velem foglalkozó írását meg szeretném köszönni.

Köszönöm azt az élesszemű, tudós, de emberi felém fordulását, amellyel illetett. Megtisztelő figyelmét személyesen élem meg, de a színészre is vonatkoztatom. Sajnos a mi művészetünkben egyre inkább kifelejtik a színészt. Vagy banális, leegyszerűsített minősítésekkel kezelik. Nem így Ön!

Nem utolsósorban meg kell köszönnöm a mostmár két éve irántam tanúsított, folyamatos figyelmét és hasznos tanácsait. Az Ön rám figyelése megtisztelő, de felelősséggel is tölt el. Lupus mércét jelent a számomra, jóindulatút, de szigorút.

Remélem, a hozzám fűzött bizalmát soha nem kérdőjelezem meg. Kérem, hogy emberi fogyatékoságaimat, hibáimat tolerálja, mert azok mindenkiben megbújnak, de szakmai mulasztásaimat kíméletlenül bírálja! Még egyszer köszönöm!

Segítse Önt a mi Istenünk!

Tisztelettel:

VENCZEL VALENTIN
(SZÍNМŰVÉSZ)
EGER, 1994. JANUÁRJA

Kedves Bandi Bátyám!

Most, hogy a kiállítás már lezedtük, a kellemes és kellemetlen izgalmon túl vagyok, újra elolvastam azt, amit a képeimről (rólam) írtál. Biztosan megérted, hogy a megjelenéskor a feszültség és közelség miatt meglehetősen felszínesen tudtam csak felfogni írásodat. Ezt különösen most látom.

Igen-igen jólesett mindenekelőtt a hiteles őszinteség, a keresettség teljes hiánya, mivel ez bizonyítja legjobban a kritikusnak írása tárgya iránt való bensőséges kapcsolatát: igaz szeretetét.

Az elemzésből fakadó gondolatokra a festő csak annyit tudhat mondani, hogy ha beszélni kellene a képekről, nagyon mást én sem mondanék.

Arról, hogy festő lettem, nemigen tehetek, s arról sem, hogy nem csábultam el ilyenolyanná. Ezért hadd szálljon az írásodban lévő minden tisztelet és dicséret a művészetre (vagy, ha úgy tetszik, arra, ami a művészetből még megmaradt).

Baráti öleléssel:

JENŐ (KISHONTY JENŐ)
(FESTŐMŰVÉSZ)

EGER, 1991. OKTÓBER 29.

Tisztelt Bandi Bácsi!

Azért foglalom írásba az Ön iránt érzett tiszteletemet, mert sem az idő, sem a hely nem alkalmas arra, hogy ezt megtegyem.

Magamat mindig erős jelleműnek hittem, gondolatban sem hittem soha, hogy ez másként is lehet. Rá kellett jönnöm, hogy tévedtem. Amikor igénybe vettem az Ön segítségét, nagyon szánalmas és minden akaratom ellenére legyőzhetetlen kétségbeesés hatalmába kerültem. Ezt emberi gyengeségnek hívják, amire minden okom megvolt, mégis úgy érzem, hogy szégyenkezniem kell miatta.

Önben megtaláltam azt az embert, aki visszaadta önmagamat. Hálás vagyok ezért a tettéért, mert mint mondta, a gyóntatópap szerepét is magára vállalta. 42 évesen még nem találkoztam olyan önzetlen emberrel, aki segítségét ilyen önzetlen módon tette volna, mint Ön.

Kívánom Önnek, hogy még sokáig gyakorolhassa ezt a nehéz feladatot, erőben, egészségben. Magánéletében és családja körében is sok sikert és megbecsülést remélek, mert Ön az én szememben egy rendkívüli egyéniségnek számít.

Tisztelettel:

TÖRŐCSIK T. NÉ
(EGY ÜGYFÉL)

Kedves András!

Kéziratodat közvetlenül újabb kórházba menetelem előtt kaptam meg. és oda nem akartam magammal vinni, hátha elkallódik. A kórházból 5 napja jöttem ki, és mert oda írógépetem sem vihettem magammal, itthoni postám félelmetesen felszaporodott. Legalább 30 levélre és lapra kellene válaszolnom, további 20-at telefonon elintéznem.

Ezt késedelmem mentségül írom. Kedves András, köszönöm az újabb meghívást, de attól tartok, én már csak az ismeretlen tartományba fogok utazni, honnan nem tért meg utazó. Féléve vagyok súlyos beteg, és bár fájdalmaim nincsenek, hihetetlenül gyenge és fáradékony, vészesen étvágytalan vagyok.

Először július utolsó napjaiban mentem be a Kútvölgyi úti kórházba. Akkor víz volt a tüdőmben. Két nagytekintélyű professzor is meg akart pungáltatni, de én inkább kezelőorvosomra hallgattam, aki 20 éve ismeri betegségemet, és aki szerint a pungálás az én esetemben sikeres öngyilkossági kísérlet. Ezt a vele konzultáló dr. Besznyák István, aki az onkológia sebészstanára, szintén megerősítette. Gyógyszeres kezelésre a nivó november közepére eltűnt a tüdőmből, mely ugyanolyan állapotban van, mint mondjuk, három évvel ezelőtt. Sajnos, kiderült, hogy a nivó nem a betegség lényege, hanem csak következménye valami más betegségnek. A légzésem és a szív működésem novembertől javult, de a gyengeség, étvágytalanság, stb. változatlan maradt. A tüdőgyógyász vese-tbc.-re vagy nyirokmirigy-tbc.-re gyanakszik, de biztos diagnózis nincsen. Tovább szedem a tbc.-antibiotikumokat.

Verseidről a következőket tudom mondani röviden, mert, sajnos, hosszan írni nincs erőm: Te kétségtelenül tehetséges vagy, de szerintem nem a helyes úton jársz, amikor ilyen hosszú költeményeket írsz. Ezeket folyóiratban lehetetlen elhelyezni. A legnevesebb költők esetében is legfeljebb részleteket közölnének az ilyen hosszú versekből. Egy vidéken élő,

már nem fiatal költő, mint Te, nagy helyzeti hátrányban van a rámenős fiatalokkal szemben, akik Budapesten laknak és állandóan nyakára járnak a folyóiratok versszerkesztőinek. Te vagy Elemér elmulasztottatok az irodalomba fiatalon betörni, mások kisebb tehetségel vagy tehetség nélküli leleményességgel is érvényesültek. Idős kezdő - ezt a fogalmat a szerkesztők nem ismerik.

Egyedül azt tudom tenni, hogy visszakerem az „Élet és Irodalom”-tól azokat a rövidebb verseidet, amelyeket ott Alföldy Jenőnek adtam át, s amelyekből egyet közölt. Újabb közlésre ott hónapokat kellene várnod, mert a tülekedés iszonyú méretű. Alföldy szobájában a falon függ az én „Kiszorítósdí” című versem. Akinek visszaadja a kéziratát, azokkal elolvastatja ezt a verset, amely épp erről a tülekedésről szól. Ha visszkapom azokat a verseidet, amelyeket a jövőben sem szándékoznak közölni, megpróbálom azokat máshová küldeni. Ennyi, amit tenni tudok. Ezt is csak árukapcsolással, oda, ahova ugyanakkor saját verset is küldök. Sajnos, a betegséggel járó egykedvű csüggettség igen nagy akadálya a versírásnak.

Sok szeretettel öllelek, kedves Feleségednek kézcsókomat küldöm

LACI (KÁLNOKY LÁSZLÓ)

1984. DECEMBER 28.

<p>A GÁRDONYI GÉZA TÁRSASÁG</p> <p>Dr. FARKAS ANDRÁS ügyvéd SZÍVES TUDOMÁSÁRA HOZZA, HOGY 1972. évtől</p> <p>tagjává választotta</p> <p>ÖRÖMMEL ÜDVÖZÖLJÜK A MŰVELŐDÉST ÉS A TUDOMÁNYOS KUTATÁST SZOLGÁLÓ TÁRSASÁGUNK TAGJAINAK SORÁBAN.</p> <p>EGER, 1979. szeptember 01.</p> <p><i>György Ágnes</i> titkár</p> <p><i>László Gali</i> elnök</p>	<p>EZ IS SZÍNHÁZ (Csodálkozás és valóság három hangra)</p> <p>Írta: FARKAS ANDRÁS</p> <p>SZEREPLŐK:</p> <p>Szoprán: Bókai Mária Tenor: Sziki Károly Bariton: Bregyán Péter</p> <p>Oratórikusan feldolgozta, színpadra alkalmazta és zenéjét összeállította: GYÖRGY ÁGNES</p> <p>Rendezte: GALI LÁSZLÓ</p>
---	--

Drága András!

Kérem, nézd el nekem, hogy „sem mire sincs időm életemben” csupán most mondjak köszönetet fantasztikus cikkedért. Míg a többi újságíró azt másolta le, amit előtük mások írtak, addig Te egy teljesen új megközelítést vetettél papírra. S mindezt akkor éreztem igazán, amikor verseidet elolvastam. Köteteidben súlyos gondolatokat méregetsz „sein oder nicht sein” köré csoportosult fejtegetéseid nem a gyorsolvasók kezébe valók.

Végtelenül köszönöm, hogy cikkeden túl köteteiddel is megtiszteltél. Ezeket újra és újra kezembe veszem, hiszen mindig újabb szépségekre bukkanok bennük.

Évával sajnós a riport nem sikerült. Mivel a felvételhez éppen Németországból érkeztem, nyelvileg nem tudtam átállni magyarra, és nagyon rosszul beszéltem. Ugyan a környezeti adottságok sem voltak optimálisak, hiszen nem a kiállítás színhelyén készült a riport.

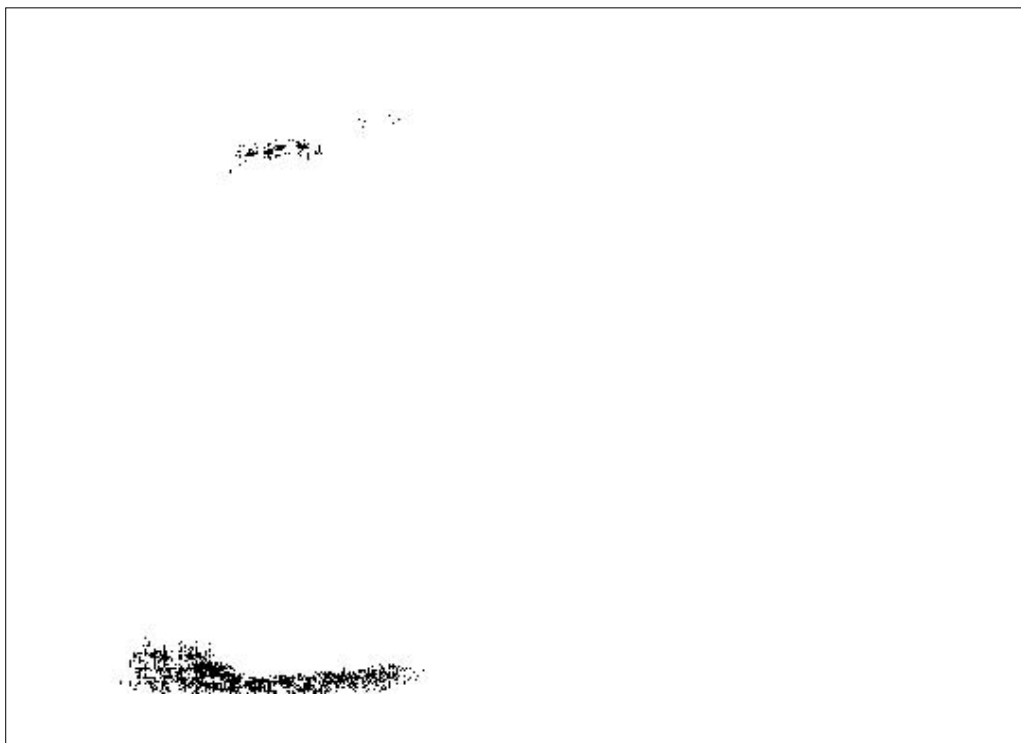
Szeptemberben Győrben és Budapesten lesz még egy-egy irodalmi estem és kiállításom.

MINDEN JÓT KÍVÁNVÁ, TISZTELETTEL

LACI

(KOVÁCS LÁSZLÓ)

HAMBURG

Kedves Lupus!

Megint elámítottál - ki tudja, hanyadszor! Kettőszázhatvanhat szonett és egyebek, már nem is számolom, csak bámulom. Mert a rímekhez, a ritmusokhoz megtalálod a megfelelő szavakat, ragozod, konjugálsz őket, s megtöröd, kiegészíted, ahogyan kell, engedmények, megalkuvás nélkül. A nyelvezet gazdagsága - bizonyára - a nézetek, gondolatok, érzések, megérzések, a kifejezhető áradásától válik árnyalttá, de hát a versekben nincs kettősség, az anyanyelv a kötetlen beszédben is személyes és regionális szellemiséget hordoz.

Több mint húsz kötet, azonkívül nagy kiterjedésű publicisztika képviseli irodalmadat, tiszteletreméltó teljesítmény. Eligazító indítás egy unokának; remélnünk kell, hogy korosodása során a közéleti képtelenségek nem fogják megtörni fantáziájának a szárnyalását.

Feleségednek, a Családnak szívélyes üdvözleteinket küldjük, az ifjú Mesternek jókedvet, bőséget kívánunk további munkálkodásához.

POGÁNY Ö. GÁBOR

1996. OKTÓBER 10.

Kedves Bandi bátyám!

Megkaptam leveledet, amiben a kiállításom esetleges dátumait közölted.

Tudomásul vettem.

Nekem az 1990. januári dátum megfelelne. Ugyanis 1990 tavaszán a Magyar Képzőművészeti Főiskola akar rendezni egy kiállítást a munkáimból a Főiskola Barcsay-termében, így e két dátumot egyeztetni tudjuk.

A főiskolai kiállítással kapcsolatban lenne egy baráti és szakmai kérésem. Amennyiben te is beleegyezel, szeretném, ha te nyitnád meg.

Mindezt azért kérem, mivel téged munkáim beavatott ismerőjének tudlak.

Baráti üdvözlettel ölel:

VERESS SÁNDOR

BUDAPEST, 1989. JÚL 20.

Kedves F. András!

Még egyszer megköszönve a nagyon eredeti, rendhagyóan érdekes kiállítási megnyitót, - itt küldöm ezt a néhány fotót, remélhetőleg lehet majd használni belőle 1-2-t.

És akkor ugye én is megláthatom?!

Kérem, hogy továbbra is maradjon mellettem kiállítási ügyekben! Fáradozását előre is megköszönve. Szívélyes üdvözlettel:

Körtvélyessy Magda
gyakran küldött saját
készítésű képeslapokat
Farkas Andráséknak.

KÖRTVÉLYESSY MAGDA
22. MÁRC.

Kedves Bandikám!

A múlt hetekben kaptam kézhez a Hevesi Szemle 1986. dec.-i számát, amelyben “A rablólovag aranyai” c könyvemről írtál...

Hamarább azért nem reflektáltam rá, mert olyan bizonytalan és zord volt az időjárás, hogy a posta amúgy sem pontos működését veszélyeztette... Azzal kezdem, hogy igen jólesett olvasni a pontos, találó, a lényegét meglátó soraidat. Cikkeidből az világott ki, hogy közös a hullámhosszunk. Nemcsak érted, hanem „érzed” is azt az “ars poétikát”. amelynek a lényege: minden lehető eszközzel segíteni a népi kultúra „beemelését” az irodalomba. Az én viszonylatomban, speciel az ifjúsági irodalomba.

Sajnos, valóban más látásmód is uralkodik a mindenáron való deheroizálás!..., de a mi sokat szenvedett népünknek, nemzetünknek szükséges, hogy legyen már végre! annyi öntudata és nem bűntudata, hogy felemelt fővel járjon!!!

Lényeglátó, magvas cikketed örömmel és köszönettel olvastam... Bízom benne, hogy lesz még egy pár könyvem, amelyet Te értékelsz... Adják az égiek, hogy így legyen...

Jó egészséget, jó alkotókedvet kívánok baráti szeretettel:

BALOGH BÉNI (ÍRÓ)

B. PEST, 1987. JANUÁR HÓ

„Levél-vázlat” Farkas Andrásnak, mely vázlat maradt...

Andriskám!

— Az EGRI ZSOLTÁR április 11-re teljesen elkészült! Ahogy sejtettem: kíséret nélküli vegyes karra kívánczolt SZÓLÓK NÉLKÜL! - „A mű mondja meg, mit akar!” - rég tudom... de csak az első formába öntés markolása-nyalábolása közben árulja el magát... merre húzza, hol a centrifugális, hol a centripetális erő... Azt is rég tudom, hogy a szöveg-dramaturgia és a zene-dramaturgia küzdelme még a tapasztaltnak is kiszámíthatatlan... Na de sorjában, Barátom! *A vers - ha izzása, áthallása, hit és hazaszeretet ötvözetében azonnal meg is ragadott, - IDŐMÉRTÉKES lüktető VERSELÉSE MIATT a lehető legnehezebb zeneszerzői feladat!* Kevés a „motorikádból” a kiút! Te már „megzenésítetted” a megírásakor... s ez sokszor Kaloda! Kevés a „kötelezőből” való kibúvási lehetőség! Kevés a zenei-Szabadság! *A vers VERETE: igaz ebben rejlik*, de a zeneszerző kínládása is... Ezért is, hogy ma alig-alig vállalkozik skandalizáló vers zenésítésére a kortárs-zene... A SZABADVERSBŐL gyúrható Bármi... Na! Nem adtam fel a dolgot egykönnyen... de megkínlódttam érte! - „Lucida Calligraphy” De tíz évig nem hagyom, hogy vers hasonlóan „belém-kalapáljon” „Lucida Calligraphy” - Magammal vittem NSZK-Svájci utamra, mert az első vázlateim igen s e m a t i k u s „Lucida Calligraphy” Erkel-féle romantikára emlékeztető „Lucida Calligraphy” banalitásba vittek...

A vers leigázó hatásából átcsaptam, hogy „majd én igazom le”-be... de az „ötszótagú-

sorok” parodisztikussá váltak... *Egy segített: a POLIFÓNIA...* és a belső ismétlések... melyek megtörték és megfékeztek a „megállíthatatlan lüktetést”... és időnként „magyarítva” a verslábak ellen dolgoztam... A kontrapunktikus „Lucida Calligraphy” fugató-szerűség „Lucida Calligraphy” persze „szöveg-orkesztráció!”

A szövegbe bele-bele-aprózó szószaporulatok” csikorgóbbá tették s fékeztek a „sietni-vágyó” FŐSZÖVEG előrehaladását! A *VE-ZETŐ-SZÓLAM MINDIG AZ EREDETIT MONDJA...* s alatta apró kis *VARIÁNS-szövegek lázítják, vagyis orkesztrálják a VERSET!* Az „ünnepi órán”-ból bevezetőzenét fabrikáltam „Lucida Calligraphy” mintegy „mozdony” fokozatos nekiduráló lendületbe jön! „Lucida Calligraphy” Mivel a VERS erősen STRÓFIKUS... kiválasztottam az első versszak alapján azokat a VISSZATÉRÉSEKET, mely RON-DÓ-ként vissza-visszatérhet „Lucida Calligraphy” kis változ-tatásokkal „Lucida Calligraphy”, s így nem STRÓFIKUS, vagy ma már nem igen divatos REFRÉNT hoz létre, hanem variációs-KISRONDÓT „Lucida Calligraphy” a Couperin-féle couplés A-B-A-C-A-D-A+ Coda-forma trükkje kínálkozott görgetésre alkalmasnak- „Lucida Calligraphy” .

A 16 versszakból végül csak kettőt hagytam ki (a 13-14.-t!) - s a befejezés előtt az első vers REPRIZE szöveg-zene együttesében bizonyult Leg-Erősebbnek! Egy komoly változást eszközöltem csak, mely „kihagyhatatlan” poent kínált fel a záró sor alapján a „Most meg örökké” zenében kikényszerítette a csúcs- „MINDÖRÖKKÉ”-t! s az pedig az Ámen-t! Így az „ahogy kell”-t hagytam ki... Így lett hát=„Munka, imádság rendje feleljen Néked! most meg örökké! Mindörökké!” Ez persze a zenével válik TERMÉSZETESSÉ és emelkedetté... és egy 16-ütemes gyors ÁMEN-CODA zárja a művet! A bizonyos alsó-szólamokba variált orkesztrális szó-többletek, melyek csak „KÍSÉRETKÉNT” - élnek= az „Égre emeljük” közben, ill. „alatt” “Ég fele zengve emeljük”, mely felett boltívesül az eredeti szöveg s hasonló a Lüktetése is Az „Ó, Uram-Isten” alatt= „halld meg, ó, Uram Isten” A „sok nyavalyát” is megkeverem hasonlóan „sok nyavalyánk közt szenvedénk...” A „térdel Elébed”-hez mellékszólal heterofóniája „térdel Eléd”, stb. A „nem panasználánk nagy sebeinket”-hez „sok vérző” társul a mélyben A „megcsapatás” „kegyetlen”-t kap hozzá... Nagy fiainkban „ÉL MÉG, ÉL MÉG... Él a Magyarság fokozata társul... A lázítható sorokkal is gyakran visszaéltem!

Négy-négy-és fél perces a mű. Nagy nekilódulás az „Egrieknél!” A „szóljon a hangod!” a másik gejzír! E-Dominánson kezd, az Á-tonalitású darab... s A-dúrban maggioréban zár az a-moll RONDO betetőzése! A Mélység - Magasság kontrasztra a „Gyors-fele” s a megállító *sorvégi meditációkra* ügyeltem... „KÉRI A NÉP IS” alapon! HIT és HAZASZERETET MOTETTA ez! Archaikus-polimodális hangon... igen modulatív hangnemi csavargások ellenére! A 4/4/ 3/4-be vált időnként triolákba, szinkópákba, hogy az oroszánodat művészi ketrecbe fogjam... Fogadd szeretettel... 8 oldalba kényszerítettem, hogy ne legyen sok a kottaanyag se!

Baráti öleléssel:

SZOKOLAY SÁNDOR ZENESZERZŐ

(Lásd a 29. oldalon is
a Szerk.)

Farkas András: Egri zsoldár (ÓDA)

Ünnepi órán
Földi szavunkat
Égre emeljük,
Ó, Uram-Isten,

Sok nyavalyánk közt
Új bizalommal
Látni szeretnénk
Távolí arcod,

Hűen a bajban,
Hódolatával
Térdel Elébed
Itt a közösség,

Nem panasználánk
Nagy sebeinket,
Ennek a kornak
Megcsapatását,

Irgalom, áldás,
Tárgy kegyelem kell,
Mert az erőből
Sorra kifogytunk,

Nyújtsd ki fölénk, tartsd
Nagy kezedet ránk,
Tedd, ha csodára
Lenne ma szükség,

Tedd, ahogy akkor,
Régen, Egernél,
Százezer ellen
Kétezer által!

Lelkedet adtd
Nékik, a bátor
Harcosokat nem
Verte pogányság,

Még az időtől
Fogva, hogy Istvánt
Római módon
Megkoronázták.

Nagy fiainkban
Él a magyarság,
Szellemi létünk,
Óntudatunk van.

Atdad a tájat,
Multat, a mát, a
Messzi jövőndöt
Kéri a nép is!

Szép anyanyelvünk
Büszke ajándék
Bárhol a Földön,
Vigasz a mában,

Drága reménység,
Templomi ének,
Nászi vigasság,
Dal temetésre.

Minden időben
Érteni tudtad
Híveidet, ne
Végleg adóztass!

Szóljon a hangod,
Halljuk, ahogy zeng:
Mint a zsarátnok,
Égve világíts!

Munka, imádság
Rendje feleljen
Néked, ahogy kell,
Most meg örökké!

Farkas András:

Egri zsoldár

Ünnepi órán
Földi szavunkat
Égre emeljük,
Ó, Uram-Isten,

Sok nyavalyánk közt
Új bizalommal
Látni szeretnénk
Távolí arcod,
Hűen a bajban,
Hódolatával
Térdel Elébed
Itt a közösség,

Nem panasználánk
Nagy sebeinket,
Ennek a kornak
Megcsapatását,

Irgalom, áldás,
Tárgy kegyelem kell,
Mert az erőből
Sorra kifogytunk,

Nyújtsd ki fölénk, tartsd
Nagy kezedet ránk,
Tedd, ha csodára
Lenne ma szükség,

Tedd, ahogy akkor,
Régen, Egernél,
Százezer ellen
Kétezer által!

Lelkedet adtd
Nékik, a bátor
Harcosokat nem
Verte pogányság,

Még az időtől
Fogva, hogy Istvánt
Római módon
Megkoronázták,

Nagy fiainkban
Él a magyarság,
Szellemi létünk,
Óntudatunk van.

Atdad a tájat,
Multat, a mát, a
Messzi jövőndöt
Kéri a nép is!

Szép anyanyelvünk
Büszke ajándék
Bárhol a Földön,
Vigasz a mában,

Drága reménység,
Templomi ének,
Nászi vigasság,
Dal temetésre.

Minden időben
Érteni tudtad
Híveidet, ne
Végleg adóztass!

Szóljon a hangod,
Halljuk, ahogy zeng:
Mint a zsarátnok,
Égve világíts!

Munka, imádság
Rendje feleljen
Néked, ahogy kell,
Most meg örökké!

Egri zsoldár
Farkas András

Szokolay Sándor zeneszerző és Farkas András az „Egri zsoltár” bemutatója előtt, 1989-ben

21

Egri Zsolbár

Andant. allente

Vegyes kar.

Contra uo.

† *innen* irán jölni me-runkat egyo eneljst

ó, iram - itca j Sok nyara - lyánk Kist új biza - lommal

léni urolánk bi - rolli ar - cor

Szokolay Sándoron kívül Kiss Kálmán is megzenésítette Farkas Andrásnak ezt a költeményét (részlet a kottából)

AZ
EGRI ÖREG DIÁKOK
BARÁTI TÁRSASÁGA
tisztelettel meghívja Önt
AZ EGRI KÖZÉPISKOLAI
OKTATÁS
MEGINDÍTÁSÁNAK
300 ÉVES
ÉVFORDULÓJA
ALKALMÁBÓL

az
EGRI GÁRDONYI GÉZA GIMNÁZIUM,
HEVES MEGYE TANÁCSA MŰVELŐ-
DÉSI OSZTÁLYA, az EGRI
VÁROSI TANÁCS támogatásával

EGERBEN 1989. május 26-28-án
megtartandó

ÜNNEPSÉGEIRE

Kedves Barátom,

megkaptam küldeményedet, „Ez is színház” című versedet, amelyről rád jellemző íróniával teszel leveledben itt-ott emlegetést, nem hiszem, hogy jogosan. Ahogy megkaptam, s időm engedte, nekiültem, hogy elolvassam. Mondhatom, nem esett nehezemre, örömöm telt benne. Kifejezetten élvezetes olvasmány volt. Nemcsak azért, mert ez a váratlan verselési készség, ez az ömlő, csilingelő, könnyed ritmusú poézis úgy viszi az ember szemét-fülét, hogy magától értetődően lebilincsel, de ezen felül az igen igényes tartalmi része a dolognak, azaz, hogy a legnagyobb angol klasszikus drámaköltő talán legigényesebb színművét összekapcsolod a hazai jelennel, s úgy szövöd össze, hogy komoly filozófiai tartalmi vannak. Ez különös örömet okozott. Gratulálok. Kívánom, hogy minél hamarabb találj kiadót, aki nyomtatásban megjelenteti...

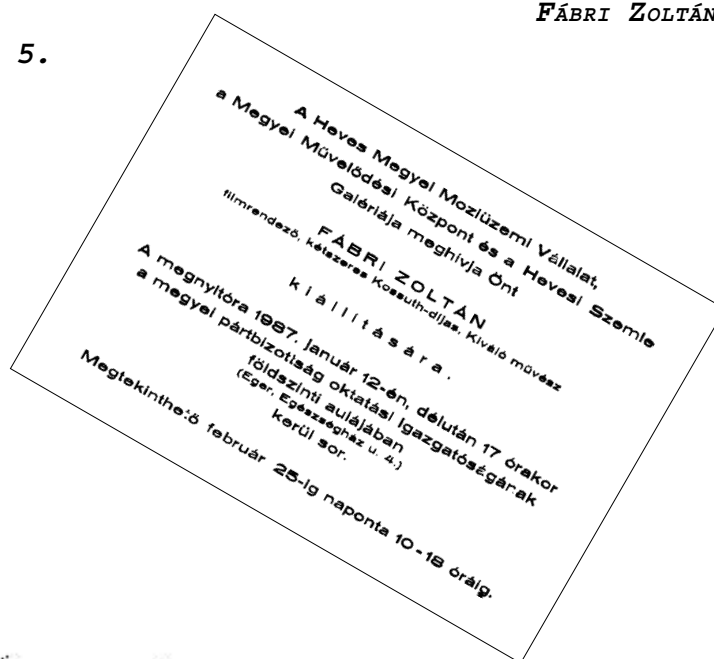
Leveled alapján arra következtetek, hogy budapesti lakos lettél. Bár lenne benne örömed. Nem vagyok biztos benne, hogy Egerben nem jobb-e? Én Egert nagyon szeretem.

Csak tájékoztatásul közlöm, hogy március második felében Svédországban, Göteborgban lesz egy kiállításom. 19-én van a megnyitó. Egy hétig ott leszek. A kiállítás állítólag több svéd városban vándorolni fog.

SZERETETTEL ÜDVÖZÖL:

FÁBRI ZOLTÁN

BUDAPEST, 1988. MÁRC. 5.

Lektori jelentés

Farkas András: *A lényeg, avagy az Isten kabalája című költeményéről*

Farkas András ma már szokatlan műfajjal tesz nem is eredménytelen kísérletet: nagyszabású filozófiai költeményben számol be egy hosszú élet felismeréseiről, gondolatairól. Ilyen jellegű költemény ma már nem igen készül irodalmunkban, holott a 19. században számos változatát ismerjük. A szóban forgó hosszabb vers is élet-összefoglaló igénnyel készült, annak ellenére, hogy nem az életrajz rendjében halad, hanem inkább egy sokat gondolkodó és töprengő ember szellemi panorámáját rajzolja meg. Igen sok filozófiai és erkölcsi kérdés kerül szóba, a világmindenség keletkezésétől kezdve az emberi élet, az emberi küzdelmek céljáig. Úgy is meghatározhatnám ezt a költeményt, mint egy világkép foglatát, amely egyaránt magában foglal olvasmányélményeket, másokkal folytatott dialógusok eredményeit, magányos töprengéseket. Farkas András istenhívő ember, személyes bölcselése is részben teológiai fogantatású, költeményében több alkalommal is kinyilvánítja hitét, mi több, a katolikus teológia nézeteit, hittételeit. Ennek ellenére költői műve nem teológiai illusztráció, hanem nagyon is személyes elmélkedések eredménye. Munkáját áthatja az ember és a történelem iránt érzett bizalom, kereszténysége meggyőződéses humanizmust jelent, és ez a humánus meggyőződés átszövi az egész költeményt.

Külön méltánylást érdemel a költemény formai biztonsága és szépsége. A szerző klasszikus versformát használ: a múlt századi bölcselati költészet hagyományos nyolcszoros szakaszaiban bontakozik ki sajátos életbölcselése és teológiája. Jól tud bánni a nyelvvel és a formával, szövegalkotásában nincs semmiféle iskolás begyakorlottság, mindig pontosan fogalmaz, érzékletes szóképeket talál, noha igencsak elvont fogalmakról beszél. Ritmusa erőteljes, nem döccen meg, rímei tiszták, biztosak, tulajdonképpen meglepő, hogy egy ilyen nagy terjedelmű költeményben végig tartani tudja az először megütött hangot.

Tekintettel arra, hogy Farkas András munkájában semmi olyan mozzanat nem fordul elő, ami a kiadást politikailag megkérdőjelezhetné, továbbá tekintettel a költemény gondolati értékeire és művészi színvonalára, egyértelműen javaslom a munka magánkiadásban történő megjelentetésének engedélyezését.

POMOGÁTS BÉLA

KANDIDÁTUS

MTA IRODALOMTUDOMÁNYI INTÉZET

BUDAPEST, 1988. FEBRUÁR 12.

Ez is színház

A borítólapon földig omló függöny, előtte, a rivaldatérbe tűzve egy toll. Szálló madár tolla, amit írásra használtak eleink. Aki megpillantja az enyhén rózsaszínbe hajló világosbarna betűket, arra gondol, hogy valamely gáláns lovag helyezi le hódolatát a színház műzsájának, Tháliának függönnyel rejtett lába elé. Aki csak egy pillantással méri fel ennek a költői vállalkozásnak a mivoltát – téved. A gáláns lovagok alakját a messzi múlt rejti már s bár a szerző, az Eger művelődési életében oly közismert Farkas András nem jelöli meg könyve műfaját, az első sorokból kitűnik, hogy a satíra világába léptünk. A satíra torzító tükörrel világít rá kora, helyszínére, emberei állapotára, viselkedésére s bár a műfaj olyan régi eredetű, hogy a két és fél ezer éves görög Pratinastól G. B. Shaw-ig ível át, Farkas Andrásnak még mindig van mit tartani a torzító tükör elé. A satíra örök életű, míg van, aki kritizál s van kit, mit kritizálnia.

Jelen esetben a színház és az élet összevetése adja azt a csillámló felületet, ami ebben a könyvben villog. A szerző belép a nézőtérre, mint színházi műtész s már a nézők gyülekezésekor észre kell vennie, milyen vizslaszemekkel fürkészik egymást, hogyan felszkelődnek a kicsik, fürödven a nagyok fényében. Majd változik a helyszín. A Hamlet előadása után egy szesz- és táncoshelyen összetalálkoznak: a Kritikus és a színház együttese, igazgató, rendező, színészek. Beszélgetés indul, vita parázslik, de csak magában az íróban hevül fel olykor, számbavehető vitafél nincs. A szereposztás ürügyén indul a tükör útja. Mindenki megkapja a magáért olyan „érzékletes” jelzőkkel, olyan félreismerhetetlen rajzokkal, hogy már aggodásunk kíséri a szerző lépteit személyes találkozás esetére. Mert kitűnhetnek, milyen kockázatos lehet egy kisvárosban a satíra fegyverhasználat az érintettek indulati állapotának és testi erejének „függvényében” (szakkifejezés a politikai-gazdasági tájszótárból).

Persze, azért nem kell megijedni. Mert a mű tulajdonképpen – vers. Igaz: egy vers. Egyetlen vers. De hát voltak és vannak hosszú versek a Gilgamestől Juhász Ferencig, aki nemcsak hosszában, hanem széltében is hosszú verseket ír, hogy a sorvégek leloágnak a papírról. Farkas ezzel szemben rövid sorokkal írja meg 4120 sort kitevő költeményét. Különös, hogy minden sora ugyanaz a képlet: – ..— az úgynevezett görög adonisi sor. Makacs fegyelemmel ezekbe a sorokba tömöríti a történetet Farkas András s mert nyilvánvalóan érzi a buktatók figyelmeztetését – húsz soronként versszakokká metszi a művet. Egyéb-ként is változatossá kívánja tenni a téma feldolgozását s drámaelméleti fejtegetéseit olyan valóságselemekkel keveri, hogy még a tizenévesek is pálmát nyújtanának feléje. Töpreng és elmélkedik: ... a Hamlet / lényege-erkölcs / És ez az erkölcs / hangzik ezúttal / Hol nemesebb a lélek, a tőrés / nyûge alatt, vagy / láza, a tette / pillanatában. / Vallja a jellem / , hány a teendő?/

Ebben a bölcselkedő-elemző keretes elbeszélésben egy másik szál is bogozódik. Onnan indul el, hogy a szerző mellé ül egy szép asszony, aki asszonyi forróságával már az első pillanatban áthívíti vérét és képzeletét. Ez a szál mindegyre befonódik a mesébe és annál forróbbá teszi, minél jobban közelednek egymáshoz a táncolók: Vad, buja szellem / búg a zenében, / egyre lemélyül / mint a sötétség, / mely nem a lélek / cinkosa itt, de / zsarnoka minden / mozzanatunknak / ...mintha e buzgó / egybekelésben / érteni tudnám, hogy ki, miért öl / hogy ki, miért tud / áldozatot, söt / marcona tébolyt / összetereelni / asszonyi testért.

Ez a néhány sor összevillantja a színházi színpadot az élet színpadával, a nagy shakespeare-i krimi a Kék fény rémtörténeteivel, a modern kriminálpszichológia jegyében.

KAPOR ELEMÉR

Eltemették dr. Farkas Andrást

Hozzá tartozói, barátai, volt kollégái és tisztelõi kísérték tegnap utolsó útjára Egerben a 78 éves korában elhunyt dr. Farkas András ügyvédet, újságírót, a Hevesi Napló felelős szerkesztőjét. Sírjánál búcsúztatták többek között az Egri Öregdiákok Egyesülete, a ciszterci gimnázium, a pályatársak és a város képviselői, méltatva hatalmas tudását, fegyelmességét, közismert igazságszeretetét, valamint írói, újságírói és ügyvédi munkásságát.

*Uram, tudom, te jelzed
Atyailag, barátian,
Mi volt, mi lesz a helyzet,
Néha még azt is, ami van,*

*A mában annyi hemzseg,
Legtöbbjük haszontalan
Nékem, habár te nemzed,
Bocsásd meg bűnöm, hogyha van.*

*Az életem maroknyi
Igyekszem igazodni,
Hogy kedvesebb legyek neked,*

*Most dúdoló az éneket,
Tiéd – nem is tanultam,
Visszhangzik majd a múltban.*

(Farkas A.: Közép-Európa LVIII. szonett)

Mély fájdalommal, de Isten akaratában megnyugodva tudatjuk, hogy
életének 78. évében, 1997. január 28-án elhunyt

Dr. Farkas András

ügyvéd, újságíró, a Hevesi Napló felelős szerkesztője.

Feledhetetlen halottunkat az egri Hatvani temetőben 1997. február 5-én,
11 órakor kísérik utolsó útjára.

Az engesztelő szentmise-áldozatot Budapesten,
a Krisztinavárosi Plébániatemplomban (I. ker., Krisztina tér 2.) február
7-én, este fél hatkor mutatjuk be.

Gyászolják:

felesége: Éva, gyermekei: Éva és András, unokája: Tamás, menyee: Ágnes, testvérei,
valamint kiterjedt rokonsága.

*Táviratcím: Dr. Farkas Andrásné,
1016 Budapest, Krisztina krt. 83–85.*

Válogatás Farkas András verseiből

Ô, a besúgó

Ezt csemegének
Szánta, vagy inkább
Meglépetésként,
Hátha dicsérik
Érte, előlép -
Néki a véres
Tét, hogy a polgárt
Tönkretehesse,
Játszma, a szakma
Fô ügye, célja.
Még gonoszabb a
Módszer, a játék,
Hogyha az éjjel
Lepke alatt a
Hajsza tetôzik
És a dühöngést
Látva a népség
Nyögni se mer már,
Csak les elôre:

Férj kiszemelten
Tönkre-teendő,
Asszonya mit sem
Tudva a téboly
Céljairól, de
Menteni mervén
Lelke hevével
Élete párját,
Mondana bármit:
Két gyerek is van,
Lányon a pendely
Reszket, a sírás
Nyitva hagyatja
Szép kamasz-arcát,
Öccse szipog, mint
Megveretéskor
Szokta viselni
Kis nyomorát, de
Búvik, az anyját
Át-megölelve.

Ô, a besúgó
Már az eredményt
Élvezi: verjék
Össze, tapossák
Széjjel az arcát,
S mert a bakancson
Ott van a patkó,
Hát belemorzsol
Már a gyomorba,
És ez a képzett,
Vad különítmény,
Mint a leégett
Csikk-cigarettát
Rúgva-kezelné
Áldozatát, hogy
Jól kipuhulna
Pép-figurává
S mocskos alázat
Lenne a férfi
Kényszere folytán -

Ô, a besúgó,
Majd hazamegy, mert
Fenti világa
Is van, az asszony
És a lakása
Várja, netán a
Reggelijét, vagy
Pótvacsoráját
Kapja családi
Asztala mellett.
Néki köszönnek
Otthon, az utcán,
Ismerik is, mint
Régi szakembert,
Társa, a szomszéd
Tudja, miből él,
Hallgat is, mint
Fûben a nyúl, ha
Látja vadászát.
Ennyi szerep van?

Gyermekeit jól
És szeretettel
Véve körül, nagy
Példabeszéddel
Szólna az erkölcs
És kötelesség,
Mint kötelék szent
Állapotáról,
És ha dadogna
Olykor a szó, a
Hangja, a hangsúly,
Átigazítja,
Mert a tekintélyt
Tartani kéne.
Éjjel azonban
Ráng az a görcs benn,
Álma hevében
Felnyöszörögne
Kérve az anyját,
Hátha segíthet!

Száz eseténél
Futva vonaglik
Benn, de titokban
Mégis örül, hogy
Jól odacsaptak
Annak a névnek,
Mert magabiztos
Volt az az öntelt!
Szemtelenül szép
Életet élt és
Élvezetéül
Kapta a testét,
És a közösség
Tiszteletével
Vette körül – Hát
Ő, a besúgó
Mit tehet itt még?
Csaphat-e ő itt
Rendet, ahogy kell?
Mit mutat ő meg?

Naplórészletek 1944.

II.
Megjött a nyilas csizma talpa,
Eszmét akar terjeszteni,
Parancsát göggel elszavalta.
Elküldtem. Nem tetszett neki.
Ígérte, engem nem felejt el,
Mert azt találtam mondani:
Mit kezdjek ezzel a selejttel?
Forogtak birka-szemei.

Farkas András:

Hosszas imával

Ügyetlenné, nem egyszer gyerekessé
Sikerül esti számvetésem,
Nem is a gyónó szavakat keresné,
Mint rokon a temetésen,
Hogy mi is illik,

Harc ez olykor a gyáva magam ellen,
Hogy nyugodalmat is találjon
A sok kezdet, hogy békén ráfeleljen
A pihenés, a tarka álom
Csöpp remegéssel -

Újból tudnám még fontolóra venni,
Mért érzem magam menekültnek,
Hogyan kérdés az este és a semmi,
Mikor a tettek is kihűlnek
Átmenetekben,

Szeretném megtanulni még utólag,
Hogy az idő, e szép üresség,
Mért lebeg elém, mint a hólyag,
Hogy színei eszem nevéssék
Látszatok ellen,

Szeretnék jobb, szentebb nevén nevezni
Mindent, ami múltó, törékeny,
Ami érvényét itt, ma, sose veszti,
Amíg a felhő fut az égen
Nagy türelemmel,

Akarnám elvámolni tisztelettel,
Mint Isten szorgos földi népe,
Hogy még munkára ébresztett a reggel,
S beálltam a nap közepébe,
Hátha figyelnek,

Hátha valódi, értelmes okokkal
Kibontható és hihető lesz
Minden gond, vágy, terv, cél, ami lefoglal,
A munka! Célravezető ez?
Nékem, ahogy van?

Belül kiáltom, mások meg ne hallják,
Hogy mennyi-mennyi küszködésem
Irányít-vonszol-épít, s mint a balgát,
Elbuktat minden számvetésben,
Mint gyerekembert,

És nem és nem! És mégse hagyom abba,
Ezt a rendet magasra tartom,
S ha minden más erő is megtagadja,
Feladat van, végzem kitartón,
Hosszas imával.

1992. ÁPRILIS 6.

1956. október 23.

Öröm a zavarosban,
Megszaporodott a család,
A kislányt hazahoztam
A kórházból, az angyalát!

Terveimmel kikárpitoztam
Meseszerűvé két szobát,
Kimértem álmodozva-hosszan,
Mi is történhetik tovább?

Hány óra telt időmből?
Néztem merengve, pislán,
Hogyan szopik a kislány,

A hang meg belebömbölt
A rádióból: Itt a harc?!
Nyögtem: Világom, mit akarsz?

Morzsák (Június 3.)

Viszi aszél a kalapot,
Én meg födetlen fejemet,
Sikerem lesz, ha még lehet –
Döcögve-fújva haladok –

Nem mondanám, hogy szaladok,
De ha nem győzöm a szelet,
Nevetnek a felhők felett,
Kivéve talán a Napot –

Vitát nyitok, gondolkodom:
Felháborodni nincs jogom,
Tököfödöm bucskáz és ezalatt

Panaszkodik a hanganyag:
Loholj csak lomhán, öregem,
Máskor meg több eszed legyen!

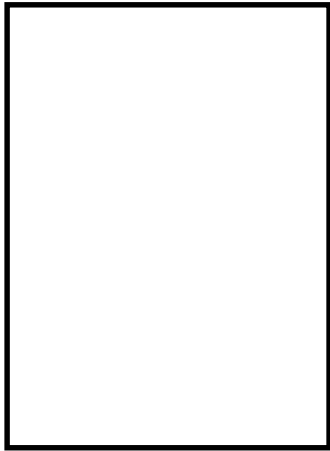
Morzsák (December 16.)

Nemcsak a ló, de Szent Mihály
Fújja arcomba a habot,
Mindkét pára reám-zihál,
Pedig parancsot sem kapott,

A kaptató bukóinál
Meg is kérnek, s én, a halott,
Mert egy jó lélek mit csinál,
Mellettük sántítok gyalog,

Sőt, hogy hosszúkás ne legyen,
Se unalmas, nyílós az út,
Meg is állunk néhány helyen,

Ahol a vihar belezúg,
Mint minden dallam rokona:
Végpontot nem teszek soha!

Dr. Farkas András

(1919–1997)

HEVES MEGYEI NAP

1997. JANUÁR 29.

Ő nyugdíjas jogtanácsos, én újságíró-gyakornok voltam – így kavart mellé a sors a Népszerűség legforgalmasabb szobájában, az olvasó-szolgálatnál. Akkurátusan bemutatkozott és kezet csókolt, nekem, a tizenhat éves csitrinek. Ha jól emlékszem, ekkor találkoztam életemben először igazi úriemberrel.

Polgár volt, a szó legnemesebb értelmében. Legendákból hallottam, hogyan viselkedett a mindenki által Lupuszként becézett, fiatal hírlapíró. Nekem már csak a „Bandibácsiságából” jutott: abból, ahogyan télen kalapban, nyakán gondosan körbetekert sállal bejött az ajtón, mindig tizenöt perccel azelőtt, hogy elkezdődött volna a fogadóórája. Fogásra akasztotta a kabátját, megigazította a nyakkendőjét – puha szürke pulóvert vagy zakót mindig viselt –, aztán elballagott a gépírók szobájába „feketézni”.

Szokásai voltak, amiket mások talán rigolyának tartanának. Ebéd után mindig sétált egyet a városban, és a délutáni kávéját a Dobosban itta meg. Ha levette a szemüvegét, azonnal visszahelyezte a tokjába. Nála sosem vezett el semmi, még egy darab cetli sem. A jogi panaszokkal hozzá fordulókat az ajtóban fogadta, s még mielőtt elkezdtek volna mesélni ügyes-bajos dolgaikat, felemelte a mutatóját.

– Kérem szépen, előbb a papír. A többi ráér később is.

Ha kritikát írt, gyakran idézte több ezer kötetes könyvtárának egyikét-másikát. Járta a teológiában, a zenetörténetben, eligazodott a művészetek terén. Saját kiadásban megjelentette verseit, egyik drámáját Egerben színdarabként is feldolgozták.

Zsófinak hívott, pedig más a keresztnevem, és ha olyan kedvében volt, a kezembe nyomott egy húszast, akárha az unokája lennék. – Na, eredj, vegyél egy süteményt, úgymint olyan szárcsa vagy...

Néhány hónapja találkoztam vele, mondtam neki, „lefogyott, Bandi bácsi”.

– Diétát tartok, szívem! – válaszolta az egészségesek minden önértékével.

Később tudtam meg, hogy ekkor már végzetesen beteg volt.

D. J.

Murawski Magdolna: Végül . . .

Soha nem szoktam felolvasni a verseimet. Nincs annál szánalmasabb, esetlenebb és hiábavalóbb próbálkozás, mint mikor egy költő szavalni kezdi a saját műveit. Nem szeretem, ha valaki nem ismeri a saját limitjeit. Az író az írás mestere kell legyen, míg a színész a szépen csengő szavaké, a beszélt kultúráé.

Nem tudom, mi ütött belém tavaly ősszel, amikor Farkas Andráséknál voltam éppen látogatásban. Írásokat kért tőlem, és én átadtam neki néhányat a következő szám anyagához. Akkor viszont fogtam egy papírlapot, kiemeltem a magammal cipelt dossziéból, és megkértem, hogy hallgassa meg egy versemet. „A koponya románca” volt az. Sötét színekben játszik ez a művem, akár Liszt: II. Magyar Rapszódiajának bevezető akkordjai, melynek előadásával pöttöm tízévesként mosolyra fakasztottam az egri zeneiskola egész tanári karát. Nem az előadásom színvonalával, hanem a mű kiválasztásának és bemutatásának halálos komolyságával, mely akkor se volt jellemző apró gyerekekre.

Lupus barátom figyelmesen hallgatta a rendkívüli produkciót. Talán ő se tudta hová tenni váratlan feltárulkozásomat. Utána mélységes csend lett. Elgondolkodva, lassan fogott hozzá az értékeléshez. Tanárosan, kissé öregesen, de sok szeretettel beszélt a versről. Tördelt alexandrinusokról, versformákról szólt, és valósággal meditatív hangulatban. Ízlelgette a verset, mint ahogyan a borszakértők szokták a borokat. Aztán más témára tértünk át, de a fekete bársonyszerű hangulat mindvégig megmaradt.

Már nem is emlékszem, találkoztunk-e még azután is személyesen, vagy csak telefonon beszélünk. Talán mindegy is, hiszen lényeg az a hangulat, melyet magunk után hagyunk. Nekem pedig a halál, az elmúlás, a temetők atmoszféráját kellett átadnom egy kedves barátomnak, akiről soha nem a halál, hanem épp ellenkezőleg, az életvidámság és az élet jutott az eszembe. Tapintatlan voltam? Ráéreztem valamire, amit csak akkor lehetett elmondanom? Ki tudja... Az élet és a halál furcsa játékai közé tartozik ez, mikor az érthetetlenül és megfoghatatlannal találkozunk.

A KOPONYA ROMÁNCA

*Koponyát játszik méla lyuk.
Vigyorog, mint ki mosolyogni tud.
E torz való mélyében mind-mind ott
vagyunk.
Látjátok, feleim, milyen hazugok
vagyunk?!*

*Már porrá omlik szét koponya, úr.
Bűnös az ember, s az Isten egyre túr.
Hajszálak, lágy husok rendre elomlanak.
A lényeged az, mi utána megmarad.
Látjátok, feleim, szinte nem is vagyunk!
Már földi életünkben is csak rothadunk.
Tettetni egy se rest, csupán a tett halott.
A műveletlenség szó-cafatot gagyog.
Az értelmetlenség ragozna elfeledett ígét.
Karjában tölgyet hisz, s markolász
venyigét.
Duzzog, ha szólsz, s rád dühöngve ront.
Letarol barátot és rokont.
Fejére hull a víz-erő: eső.
Egy perc alatt lesz mállott s széteső.
Bizony, csak egy perc, feleim, s utána
nem vagyunk.
Látjátok, milyen kevesek vagyunk?!
Meggánni hogyha tudnád sok rossz
tettetted, angyalszárny vinne.
Így rossz sorsod eltemet.
Kacagni sem lehet.
Egy torz vigyor marad.
Koponyád földet és sarat harap.
Mélyében ott lesz minden érdeмед.
No, lásd: ennyit ért földi életed!
Hogy elfeledni mégse tudd, hever majd
végtelen a föld ölén fehéren s élettelen.
Kiásnak egykor vagy talán a mély kivet.
Rád döbbsenten s undorral tekintenek.
Szánd meg magad s a helyet, mit
itthagynak!
Látjátok, feleim, milyen halottak
vagyunk?!*

ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR * Gyarapítási osztály

H-1827 Budapest I., Budavári Palota „F” épület

NATIONAL SZÉCHÉNYI LIBRARY
BUDAPEST, HUNGARY
Section of Acquisitions

NATIONALBIBLIOTHEK SZÉCHÉNYI
BUDAPEST, UNGARN
Erwerbungsabteilung

Hevesi Napló Szerkesztősége
3300 **Eger**
Vörösmarty út 26.

Budapest, **1996. XII. 19.**
Ügyintéző: **Perusza Márta**
Iktatószám: **Hir1 .65/97**
Tárgy: **Megrendelés**

Tisztelt Cím !

Ezúton szeretnénk megrendelni Önöktől a **HEVESI NAPLÓ** c.
folyóiratot visszamenőleg **1994/2. sz. től 1995. 1996 és 1997. évekre**
1 példányban az Országos Széchényi Könyvtár Gyarapítási Osztálya
címére /1827 Budapest Budavári Palota F épület /.
Kérjük, hogy az előfizetési díj rendezése érdekében átutalási
számlát küldeni szíveskedjenek.

Köszönettel :
Karakas Péterné
osztályvezető

ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR
Gyarapítási Osztály
Budapest I., Budavári Palota F épület
Postai cím: 1827 Budapest

E megrendelés azt jelenti, hogy a Hevesi Napló eddigi számait, Dr. Farkas András szerkesztésében a Könyvtár megőrzésre érdemesnek tartja és eztán bárki olvashatja, aki az Országos Széchényi Könyvtárba bemegy és keresi ezt a folyóiratot.

Farkas András eddig megjelent munkái:

Útrakészen – versek – 1943

Ez is színház – satíra – 1988

A lényeg, avagy az Isten kabalája – drámai költemény – 1988

A téma megkísértése, avagy az Isten drámája – 1988

Oratórium a pokoljárásról – versek – 1990

Hajnalban, félve, este – poéma – 1990

Töredékek – versek – 1991

A lágerszázad énekei – versek – 1991

Mozaikjátékok – versek – 1992

Isten bohóca – dráma – 1993

Mózes – drámai költemény – 1993

Apokalipszis – drámai költemény – 1993

A misztérium – drámai költemény – 1993

Zsuzsa és a bírák – drámai költemény – 1994

Egy korszak antológiája – versek – 1994

Nikotrisz és Nitager – mesejáték – 1994

Farsangi generális – verses dráma – 1994

Ének Egerről – elbeszélő költemények – 1995

Új zsoltárok – költemények – 1995

Morzsák – versek – 1995

Ezerkilencszázkilencvenhat – versek – 1996

